

MENIGHETSBLADET

Berg, Rokke, Halden, Asak, Tistedal, Idd og Enningdalen menighet

Nr. 2 | 29. årgang | juni 2015

*Se, jeg gjør noe nytt.
Nå spirer det fram.
Merker dere det ikke?
Ja, jeg legger vei i ørkenen,
elver i ødemarken.*

(Jes. 43:19)

Nå spirer det fram.

Merker dere det ikke?

Vi har vært å stri med, vi også – enn så heldige og tilgodesett vi er i Norge. Noen ganger kan livet kjennes som en ørkenvandring. Pannen er svett og ganen tørr. Det er langt mellom oasene og hvilesteder med skygge. Forventningspress og økonomisk jag kan vippe den mest jordnære av pinnen. Skal det ingen ende ta?

Ørkenmetaforen er velbrukt, men mangler kanskje rot i det skandinaviske dagligliv. Det er lite ørken å spore her oppe i vårt tempererte og frodige klima. Når sommeren er i anmarsj og det først er varmt, fryder den gjengse nordmann seg. Hvert solslikkende øyeblikk er kjærkomment for kalde Ola og Kari. Sommer betyr for mange ferie, og det kan være godt å legge ned arbeidet noen uker. Det er da det er viktig å huske at vi er en del av noe som er mye større enn stillinger, prosenter og tall.

Jesus vet at vi er tørste fra ørkenvandringen. Han ber alle om å komme til ham for å drikke. Vannet han tilbyr slukker tørsten for alltid. Det beste av alt? Det er gratis. Og der hvor hans vann får komme til, der vil det spire frem nytt liv.

La Jesus gjøre denne sommeren til en virkelig oase for deg.

ALBERT ANDERSEN GJØSTØL

FOTO: ARILD STANG

Pinse

MENIGHETSBLADET

Utgis av Den norske kirkes menigheter i Halden kommune.

I redaksjonen:

Ansvarlig redaktør: Unni E.B. Nøding
E-post: unninoding@halden.net
Redaksjonen: Liv Hauge Johansen, Arild Stang, Ann Kristin Samuelsen, Kari Mjølnerød og Inger Lise Skauge

Grafisk produksjon:

Suveren Kommunikasjon AS, Halden

Trykk: Amedia

Opplag: 13.900

Gaver til Menighetsbladet:

Bankkonto 1030 07 44023

Stoff til Menighetsbladet bør helst leveres

på e-post til unninoding@halden.net

I pinsens tegn

Dette menighetsbladet står i pinsens tegn. Vi har med stoff om høytidens bakgrunn og om hvordan den ble feiret i vår by i år. Siden det er Israelsmisjonens tur i dette nummer, har vi med en artikkel om nettopp pinsefesten i det gamle Israel fra Ruts bok. Det er lange perspektiver i Guds frelsesplan!

Det kortere perspektiv – vår egen bys 350-årsjubileum – må vi også ha med denne gang. *Gud med oss – Immanuel* – har vært et valgsprog til trøst og oppmuntring for en liten grensebefolkning som har stått overfor mektige fiender opp gjennom historien.

Det er fristende å ta med enda en viktig historisk hendelse. For vel hundre år siden, i 1910, kom pinsevekkelsen til Halden og spredte seg derfra til bygdene omkring. Etterhvert kom denne vekkelsen til å få innflytelse i nesten alle kirkesamfunn i landet vårt opp til vår egen tid. Sang og musikk hørte med. Bare i Halden ble det skrevet rundt 600 sanger av evangelisten *Werner Skibsted*, som mange av dere lesere kjenner til. En stor pinsearv fra en liten by. Pinsevekkelsen kom i motvind. Derfor er det ekstra gledelig at vi kunne feire første pinsedagsgudstjeneste i parken med alle Jesu venner i Halden.

God sommer til dere alle og god pilgrimstur i juni og september!

Unni E.B. Nøding

Pinse – en vakker forening

Hva har en innhøstningsfest til felles med en kjærlighetshistorie? Mye, skal det vise seg. Hvis vi leser Ruts bok, som jødene pleier å gjøre under *Shavout* (pinse), finner vi fellesnevneren.

AV ETAN BAR
ONE FOR ISRAEL,
MISJONSBLAD FOR ISRAEL, NR.2/2015

Shavout betyr «uker». Gud sa: *Du skal telle sju uker fram. Fra den dagen du tar sigden for å skjære det fullmodne kornet, skal du telle sju uker. Da skal du holde ukefesten for Herren din Gud og bære fram de frivillige offer du lover, alt etter som Herren din Gud har velsignet deg.* (5. Mos. 16. 9–10).

Under *Shavout*, også kalt ukefesten, feires den første innhøstningen av «de syv artene»: bygg, hvete, granatepler, druer, oliven, fiken og dadler. De er en høytid som markerer alt det gode landet gir; førstegrøden, eller «bikurim» på hebraisk. Men den markerer også at loven – *Toraen* – ble gitt til Israel på Sinai fjellet hvor Gud inngikk en pakt med folket og de lovet å følge den. I tillegg var det under *Shavout* at Den hellige ånd ble

gitt til disiplene og de første troende. Ny fødsel – førstegrøden.

Ordet «pinse» kommer av tallet 50. Det er 7 uker – eller 49 dager – fra påske til pinse, og 50 hvis man teller selve festdagen. De parallelle hendelsene der loven ble gitt på Sinai og Den hellige ånd ble gitt i Jerusalem er ingen tilfeldighet. Begge markerte starten på noe nytt som kom til syne i Guds plan. Den ene fant sted syv uker etter israelfolkets utgang av Egypt, den andre syv uker etter korsfestelsen av vårt påskelam, Jesus Messias. Begge førte til drastiske endringer for samfunnet de berørte.

Tradisjonelt sett pleier altså jødene å lese Ruts bok under denne høytiden. Det er fordi den kjente kjærlighetshistorien utspiller seg nettopp i den perioden hvor førstegrøden

av bygg og hvete høstes inn. Vi vet også at Boas ga beskjed til arbeidsfolkene sine om å la det ligge igjen kornaks slik at Rut kunne komme og samle dem inn til føde for seg selv og sin svigermor, slik instruksjonen var i følge 3. Mosebok: *Når dere høster inn kornet i landet, skal du ikke skjære kornet helt ut til åkerkanten, og de aksene som ligger igjen når du har høstet, skal du ikke sanke inn. Du skal la dem ligge til de fattige og innflytterne. Jeg er Herren deres Gud.*

Shavout – eller pinse – er en tid for å vise vår takknemlighet for Guds gode gaver. Vi ser Hans godhet ikke bare i markens grøde, loven på Sinai og utgytelsen av Den hellige ånd på pinsedag, men også i historien om Rut, som ble stammor til David, hvis ætt Messias skulle komme fra – Guds frelsende

gave til menneskeheten.

Ikke bare ble Jesus etterkommer av Rut og Boas, men selve ekteskapet mellom en jøde og en ikke-jøde vitner om Guds omsorg og kjærlighet for alle folkeslag. Boas var av jødisk herkomst, mens Rut var fra Moab, en av de avudsdyrkende nabostammene til Israel.

Slik Rut og Boas ble ett, slik ønsker Gud å forene jøder og hedninger til én ny 'kropp': *For han er vår fred, han som gjorde de to til ett og rev ned den muren som skilte, fiendskapet. Ved sin kropp har han opphevet loven med dens bud og forskrifter. Slik stiftet han fred da han av de to skapte ett nytt menneske i seg. I én kropp forsonet han dem begge med Gud da han døde på korset og slik drepte fiendskapet.* (Efeserbrevet 2.14–16)

Bidrag til Menighetsbladet

Styret for Bladet er takknemlig for at vi fortsatt kan utgi Menighetsbladet fire ganger i året, og vi håper at leserne – som vi – er fornøyd med innhold og utseende! Men hvis du vanligvis bruker en «gammeldags» giroblankett, kan du klippe ut denne.

Belast konto		Kvittering tilbake	
Kundeidentifikasjon (KID)	Kroner	Øre	Til konto
H		< >	1030 07 44023
Beløp		Blankettnummer	
		<6015628565>	

Betalinginformasjon		GIRO		Betalingsfrist	
Utgis av de 7 menighetene i Den norske kirke i Halden		Underskrift ved girering			
Betalt av		Betalt til			
		Menighetsbladet			
		Os allé 13			
		1777 HALDEN			

Neste nummer

Neste nummer av Menighetsbladet trykkes **2. september**. Siste frist for innlevering av stoff til bladet er **24. august**.

Pinsegudstjeneste

Friluftsgudstjeneste i Busterudparken

Første pinsedag, 24. mai, kunne man oppleve friluftsgudstjeneste i Busterudparken – et fellesarrangement mellom Den norske kirke, Metodistkirken og Frelsesarmeen for hele Guds folk i Halden.

Prost i Den norske kirke, Kari Alsvåg, lengst til venstre, forrettet gudstjenesten. Metodistprest Hilde Tveter holdt preken. (Foto: Arild Stang)

Mye folk hadde samlet seg i Busterudparken, anslagsvis mellom 400 og 500 mennesker. (Foto: Arild Stang)

Vakker hornmusikk fra Frelsesarmeen og Salen Hornorkester. (Foto: Arild Stang)

Nattverd i fellesskap på tvers av kirkelig tilhørighet. (Foto: Arild Stang)

Korpsdirigent var Sverre Marthinussen. (Foto: Arild Stang)

Nytt fra Berg menighet

Felles gudstjeneste i Berg kirke 8. mars

Gudstjeneste sammen med Metodistkirken i Halden. Dette ble starten på den felles markeringen av kvinnedagen. Metodistprest Hilde Hannestad Tveter talte og sogneprest i Berg, Kristin K. Bakkevig, var liturg. Det var mye sang og musikk, noe som Margrethe Gaulin, Dina Billington og koret «Good Enough» bidro til. Gudstjenesten var også en markering av «Rød knapp-aksjonen»: Stopp vold mot kvinner. I Rød knapp-aksjonen deltar mange organisasjoner: Den norske kirke, Islamsk råd, Norske Kvinners Sanitetsforening, Virke, Kriresentersekretariatet, Reform (Ressursenter for menn), JURK (Juridisk rådgivning for kvinner) og Pensjonistforbundet. Med ulike utgangspunkt er disse organisasjoner samlet om et felles mål: Å mobilisere til et folkekrav om nulltoleranse for vold mot kvinner. Rødknappaksjonen vil arbeide for at bekjempelse av vold mot kvinner settes høyt på den politiske agenda foran høstens valg. Det var fullt hus i kirken.

Torsdagskveld med Halden trekkspillklubb

19/3 ble det presentert et variert musikalsk program i kirken med svingende toner og salmer.

Felles påskeuke for Halden/Berg/Rokke

Palmesøndag var det gudstjeneste i Berg kirke for alle generasjoner og alle tre menigheter var invitert med barn og voksne. Onsdag kveld i den stille uke arrangerte menigheten meditasjon over pasjonshistorien i kirken. Ahmed Mirzayev bidro med orgel- og flygeltoner sammen med menighetspedagog Johannes Wilberg Halvorsen, som viste ulike bilder fra kunstens verden. Meditasjonskvelden ble en god stund for ettertanke, hvor kirkerommet, pasjonsmusikken og kunstens beskrivelse av påskedramaet stimulerte oss til refleksjon og bønn.

Jazzmessen 19/3

Musikere fra Halden Storband deltok i Berg kirke sammen med solo-sangeren Margrethe Gaulin. Jazzmusikken var en integrert del av gudstjenesten og musikerne fylte kirken med glade jazztoner. Musikerne hadde laget jazzversjoner av salmer og den liturgiske musikken og spilte blant annet musikk av Duke Ellington.

Nytt fra Berg menighet

Diktkveld

Torsdag 23/3 inviterte menigheten til diktkveld med Siv Birgitte Isaksen og Anne Britt Stapelfedt. Diktsamlingen handlet om naturen og livets mange uttrykksformer. Ketil Isaksen spilte gitar og hadde satt musikk til flere av diktene. Det ble en stemningsfull kveld med rom for stillhet og ettertanke.

Vårongudstjeneste

Søndag 3/5 var det vårongudstjeneste i Berg kirke. Tradisjonen tro kom Berg bygdekvinne lag igjen med såkorn og minnet oss om vårens arbeid og jordas spirekraft. Folkemusikerne Walter Hansen og Anna Lena Wålstrand spilte fele, trekkspill og nøkkelharpe. Dette ble en vakker feiring av vårens livgivende kraft og en takk til Gud for alt som spirer.

Avslutning for barnearbeidet

Avslutningen for barnearbeidet var 7/5 i Berg menighetshus. Berg menighet samlet alle barnegrupper; Småbarnsang, Barneklubb og Juniorkonfirmantene til felles avslutning for vårsemesteret. Det var innslag med «kirkerottokino» og kos med popkornposer, og vi spiste kveldsmat sammen. Det ble en hyggelig kveld for alle.

Konsert med Gledesspredere

Tirsdag 26/5 hadde koret Gledesspredere sin årlige sommerkonsert i Berg kirke. Det var mange entusiastiske kormedlemmer som fremførte sine sanger med stor innlevelse. Dessuten var det både soloinnslag og allsang, og publikum var like entusiastiske som de som ledet an i sangen. Siden dette er korets sommeravslutning var det enkel bevertning i kirken for alle som ville være igjen – og det var mange! En stor takk fra Berg menighet til alle Gledesspredere, både de som legger til rette og de som utøver.

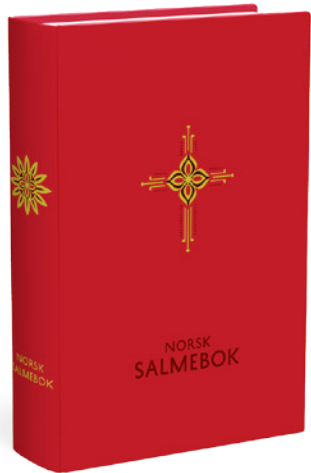
Gudstjeneste som del av «Villblomstens dag»

Søndag 14/6 arrangerer Berg menighet blomstervandring før gudstjenesten og pynter kirken til gudstjeneste med ville blomster. Menigheten markerer på den måten «Villblomstens dag» sammen med Østfold botaniske forening. Halden trekkspillklubb bidrar med musikk.

Thor Nonseid: Ny salmebok – nye salmer

Den Hellige Ånds vind

Omtale av N13, 521

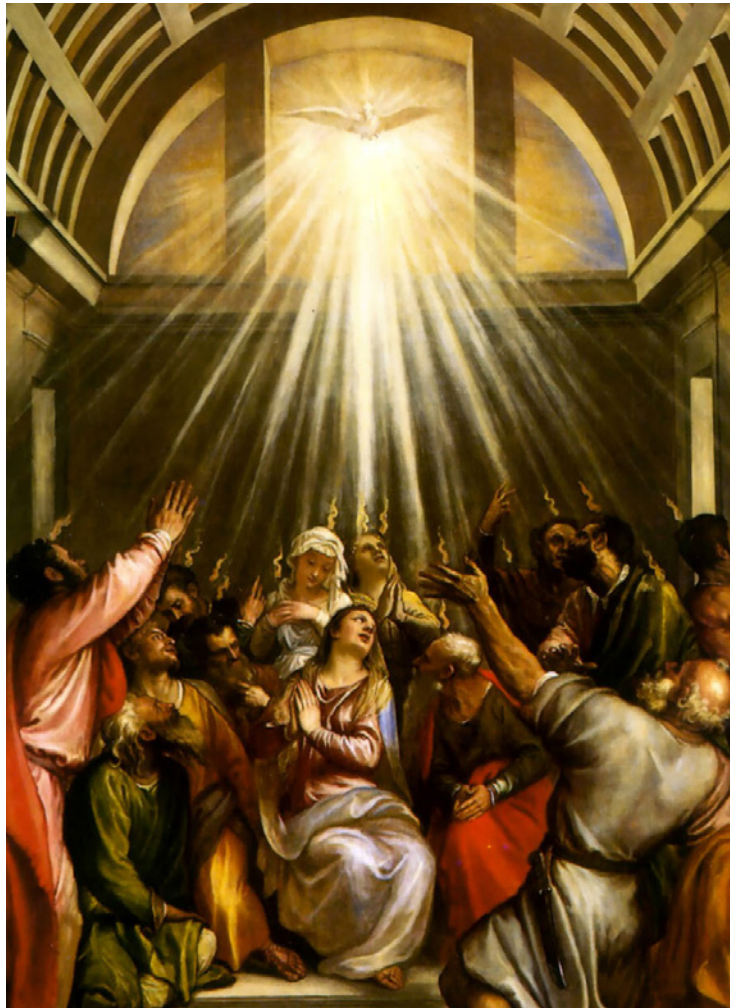

Pinsetidens salmer

toner ut gleden over fornyelsen av skaperverket, over vårens under og nytt liv som bryter frem i naturen. Vi synger med Grundtvig, pinsegledens dikter fremfor noen: «*I all sin glans nu stråler solen, livslyset over nådestolen, nu er det pinselilje tid, nu har vi sommer lys og blid*» (N13,232,v.1).

Denne gleden har samtidig, eller først og sist, sitt utspring i budskapet om Den Hellige Ånds nærvær. Den kristne menighet lovpriser pinsedagens under. Den «babelske forvirring» ble gjort om til et åndelig fellesskap i troen på Jesus Kristus. Sagt med Grundvigs ord: «*I Jesu-navnets offerskål forenes alle tungemål*» (N13,232 v.5).

Grundtvigs salmer lever fremdeles, men det er også viktig å få frem nye toner og ord som kan formidle troens budskap ut fra vår egen tid og for dagens mennesker. Troens uttrykk må finne gjenklang i vår egen tids uttrykksform og virkelighetsopplevelse.

Den hellige ånd kommer til Jesu disipler 49 dager etter at Jesus stod opp fra de døde på påskedagen. Det oppstod lynild i huset som delte seg i ildtunger over hvert hode, og disiplene kunne «tale i tunger», altså snakke fremmede språk. Begivenheten har siden blitt feiret som pinse.

En ny salme som kan fylle dette kravet, finner vi under avsnittet *Den Hellige Ånd* i Norsk salmebok. Den er skrevet av Anne-Ruth Jangaard (f. 1958), nå bosatt i Inderøy i Nord-Trøndelag. Hun har lektorkompetanse med kristendom hovedfag i fagkretsen og er medforfatter av lærebøker i RLE-faget. Hun har også gitt ut novellesamlinger og skrevet sangtekster og dramaopplegg. Sammen med prest og musiker Øystein Wang har hun gitt ut sangene «*Se liljene på marken*» (2005), «*For så høyt har Gud elsket verden*» (Joh.3.16) (2006)

og så salmen «*Åndens vind*» (2009). Den siste har kommet med i Norsk salmebok 2013. I menighetsbladet Kjerke Blad for Inderøy nr.2, 2014, forteller Jangaard hvordan salmen ble til. Tekstideen «*Som vinden stryker mine kinn*» fikk hun i bilen på vei hjem fra jobb en vårdag i 1992. Det ble mange stopp på turen for å notere ned tekstideene som dukket opp.

Jangaard legger vekt på at tekstene er nære og berører livet. Sanger med bibelske motiver skal ligge nær bibeltekstene. Og i denne salmen er det to tekster

som klinger med. Den ene er fortellingen om Nikodemus som kom til Jesus midt på natten. Han lurte på hva Jesus mente med dette å bli født på ny. Jesus sier blant annet: «*Undre deg ikke over at jeg sa til deg: Dere må bli født på ny. Vinden blåser dit den vil, du hører den suser, men du vet ikke hvor den kommer fra, og hvor den farer hen. Slik er det med den som er født av Ånden.*»

Den andre teksten finner vi i Galaterbrevet, der Paulus vil forklare hva livet i Ånden er. «*Men Åndens frukt er kjærlighet, glede, fred, overbærenhet, vennlighet, godhet, trofasthet, ydmykhet og selvbeherskelse.*» (Gal5,22-23)

Ånden ser vi ikke, slik vi ikke ser vinden, men åndens og vindens virkninger kan være svært nære og konkrete. (Så langt Jangaard).

Øystein Wang (f. 1957) som har komponert melodien til salmen, er prest og en aktiv jazzmusiker. Han drev bandet Pastor Wang Quintet. I dag er han sokneprest på Søndre Land. Han har samarbeidet med Jangaard siden 1989 og som nevnt satt melodi til flere av hennes sangtekster. Vi kan glede oss over at den nye salmen har fått en nydelig melodi som kler stemningen i teksten godt. Den har en rolig og fin flyt i formen som gjør den sangbar og lett å lære. Vi kan lytte til sangen på internett: NRK TV Salmeboka minutt for minutt (avsnitt 20:33).

I Norsk salmebok er teksten gjengitt både på bokmål og nynorsk. For mange vil nok den nynorske versjonen falle mest i smak med sin poetiske stil og uttrykksfulle språkform. Derfor tar vi med begge tekster her.

BOKMÅL

Som vinden stryker mine kinn,
slik er Den Hellig'åndens vind,
den strømmer rundt meg, alltid nær,
den hjelper meg å leve her.

Lik luften som jeg puster inn,
Slik er Den hellig'åndens vind.
Den fyller hvert et åndedrag
og gir meg krefter dag for dag

Og Åndens frukt skal være fred,
og glede, godhet, kjærlighet,
et trofast og tålmodig sinn,
det vil Den hellig'åndens vind.

Hør, Ånden blåser dit den vil,
i sterke kast, og myk og mild.
Kom, blås til meg og gi meg tro,
La Åndens frukter i meg gro.

NYNORSK

Som vinden stryk om mine kinn,
slik er han, Heilagandens vind.
Han strøymer om meg, alltid nær,
Han hjelper meg å leve her.

Lik lufta som eg andar inn,
slik er han Heilagandens vind.
Han fyller kvart eit andedrag
Og gir meg krefter dag for dag.

Og Andens frukt skal vere fred
og glede, kjærleik følgjer med,
eit trufast og tolmodig sinn,
det skapar Heilagandens vind

Høyr, Anden blæs kvarhelst han vil,
i sterke kast, og mjuk og mild.
Kom, blæs og gi meg trua no,
lat Andens frukter i meg gro.

Jostein Andreassen

Bekrefter Torino-likkledet:

Sudariet i Oviedo!

Veldig rart å tenke på: Dette er sannsynligvis den aller første avis-artikkelen som noensinne er skrevet på norsk om Sudariet i Oviedo.

For dette er meget ukjent, selv om det er omtalt i Bibelen. Apostelen Johannes forteller at han og Peter så det, da de kom inn i den tomme graven:

«Tørkleet som Jesus hadde hatt rundt hodet, det lå sammenrullet på et sted for seg selv», står det. Dette kledet finnes fremdeles, det vedder jeg gjerne høyrehånda mi på, ja venstre med. Fredag 21. september så jeg det selv, sammen med min venn, teologen og forkyrneren Oddvar Søvik (da som de første nordmenn?)

Spania

Kledet er oppbevart i Det hellige kammer (Camara Santa) i San Salvador-katedralen i Oviedo, lengst oppe i nordvest-Spania. Denne byen er omtrent så stor som Bergen og ligger noen mil øst for Santiago Compostela, pilegrimsbyen som de fleste kristne kjenner. Jesus og apostlene figurerer utenpå sølvkista som rommer kledet. På lokket står på arabisk og latin: «Det hellige Sudarium til vår Herre Jesus Kristus». Kledet er 85 x 55 cm stort og står i en ramme. Sikkert alle som leser dette vil si: Det var da merkelig. Dette kledet har vi aldri hørt om. Er det ikke bare en av de mange suspektingene som Den katolske kirke oppbevarer? Nei! Ingenlunde!

Blodflekker

Sudariet i Oviedo har sitt navn etter apostelen Johannes' greske betegnelse i kapittel 20,7, to soudarion, tørklede, svette duk. Det har ingen avtrykk slik som Likkledet i Torino. Men blodflekkene på dette og på avtrykket av ansiktet på Torino-kledet har svært mye felles: Den amerikanske røntgen- og fotoeksperten Alan Whanger, som oppfant overleggningsteknikken, finner 70 små likhetspunkter mellom blodflekkene på framsiden mellom de to kledene og 50 likhetspunkter på baksiden. Se hans

Disse to flotte guttene var adjutanter og stod på hver sin side av kordøra da Sudariet ble vist fram. (Foto: Oddvar Søvik)

teknikk på www.youtube.com/watch?v=ojxqK59TvTo

For dette er et vitenskapelig faktum som ingen kan bortforklare: Overensstemmelsen mellom Sudariet i Oviedo og ansiktsdelen på Likkledet i Torino er svært bemerkelsesverdig, til tross for at de to kledene ikke har vært i nærheten av hverandre på 2000 år. En omfattende forskning siden 1985, ledet av fremragende menn i Centro Espanol de Sindonologia i Valencia, viser bl.a. følgende:

Både mannen som har fått hodet sitt dekket av Sudariet og av Likkledet i Torino har hatt langt hår, skjegg og mustasje. Begge har håret bundet opp i en «hestehale» på jødisk vis. Det er verd å merke seg at i oldtiden hadde både grekere og romere kort hår.

Begge ble torturert før de døde, og begge har sår i nakkegroppen forårsaket av skarpe objekter. Begge døde i oppreist stilling med armene utstrakt, men har vært i stand til å holde kroppen oppe med føttene. (Korsfestelse ble forbudt av keiser Konstantin år 315).

Begge har pådratt seg skader som resulterte i stor utflod fra munn og nese av lungeødemvæske. Begge steder er blodet analysert kjemisk til 1 del blod, 6 deler væske. Merk at Johannes så det kom ut «blod og vann» fra stikksåret i siden. Hos en korsfestet samler det seg opp vann i hjertepose og lunger, og alle biokjemikere vet at når blod

får «stå» en times tid, skiller det gulaktige serumet seg ut fra den øvrige blodmassen.

Cubit

Ifølge internasjonale eksperter på lintøy, kan både Sudariet og Likkledet godt være 2000 år gamle. Begge har jødiske målestørrelser, henholdsvis 8 x 2 cubit og 1,5 x 1 cubit. En cubit er ca 55 cm.

Begge kleders historie kan følges tilbake til Israel. (Sudariet ble ved persernes erobring av Jerusalem 614 forflyttet via Alexandria og Nord-Afrika til Sevilla, Toledo og så helt opp til Oviedo i Spania, alt etter som maurernes erobring skulle tilsi. Den britiske historikeren Mark Guscin har skrevet en grundig utredning om sudariets reise gjennom historien. Litteratur fins ellers på tysk, engelsk og spansk.) Begge kleder har pollen av bl.a. ville planter fra Israel, noen av dem er meget særpregede for Jerusalem-trakten.

Begge kleder har spor etter jødisk gravskikk (myrra og aloë). Begge kleder har blodflekker med den sjeldne blodtypen AB, som er vanligere i Israel (Ca. 3,2 % av jordens befolkning har denne typen, den er sjelden i Europa mens ca. 18% av dagens jøder i Midt-Østen har AB, jf. Wilson, Ian & Schwartz, Barrie: *The Turin Shroud* 2000:76). Mannens skjegg i Sudariet og mannens skjegg i Likkledet er helt identisk («perfectly match»). Flere andre overensstemmelser kunne nevnes.

Stor gruppe forskere

I 1989 og flere år utover undersøkte en stor gruppe forskere fra Israel, USA og Spania det spennende Sudariet. Det var 46 personer i alt fra 15 vitenskapelige greiner, bl.a. 6 rettsmedisinere, 4 ingeniører, 5 fysikere, 7 kjemikere, 3 medisinerer, osv. Konklusjonen deres ble at de to kledene var komplementære, de utfylte hverandre i måten de var brukt på. De representerte to forskjellige stadier i samme prosess:

Biskopen i kirkeprovinen Asturias viser fram det hellige Sudariet, som kom fra Jerusalem pga. krigshandlinger og har vært i Oviedo siden 711. Da messen begynte, kom han inn med hele 32 prester i prosesjon. (Foto: J.A.)

Begravelse av en torturert jøde som var død oppreist, hengende i armene. Og de bekreftet hverandre gjensidig vitenskapelig! Og hør hva den verdensledende på blodkjemi sier, jøden Alan Adler, professor, som foretok over tusen tester av blodflekkene på Likkledet i Torino: «Disse to kledene har dekket den samme sårede kroppen». Nevnte Alan Whanger sier: «De to kledene har dekket det samme ansiktet.» Alle studier som har vært gjort på Sudariet fra 1985 og til dags dato, viser at det har dekket ansiktet på det samme korsfestede offeret som Likkledet i Torino!

Tjen Herren!

En regle fra pilegrimsfarten i Spania på 1200-tallet er slik: «*Quien va a Santiago y no al Salvador, Honra al siervo y deja al Señor*»: «Den som går til Santiago [Compostela] og ikke til Oviedo [katedralen her heter San Salvador], ærer tjeneren [Jakob], men ikke Herren!» [Jesus].

Jeg har stor respekt for de som i ærbødighet vandrer over den spanske høysletta (Caminoen) på sin vei til Santiago Compostela, til mulige levninger etter apostelen Jakob. Jeg vil på ingen måte ta opp noen debatt om emnet, men det er et faktum at ingen kan bevise at Jakob noensinne satte sine bein i Spania. Det er opptil 300 000 pilegrimer enkelte år, deriblant mange nordmenn. Fortsett med det! Gud velsigne pilegrimsferden! Men var det ikke mye bedre å oppsøke katedralen i Oviedo, der Sudariet, det tørklede som ble lagt over hodet til vår korsfestede Frelser for å samle opp blod, blir vist fram av biskopen i Asturias hver eneste langfredag, hver 14. september og 21. september hvert år? Likkledet i Torino må du imidlertid vente helt til 2025 for å få se! Siste kapittel i boka mi «Likkledet i Torino. Et tegn for vår tid» (Luther 2011), handler om dette hodekledet. Du kan dessuten lese mer i den boka som jeg skriver spesifikt om Sudariet i Oviedo (utgitt 2013).

Nytt fra Berg menighet

Klimapilegrim 2015 – markeringer den 21. og 22. august

Klimapilegrim 2015 er en nasjonal, tverrkirkelig mobilisering for klimarettferdighet. Som klimapilegrim kan du bli med på en vandring som markerer at vi ønsker en rettferdig internasjonal klimaavtale på klimatoppmøtet i Paris. I denne sammenhengen er Den norske kirke og vi i hele Borg bispedømme med som deltakere. Klimapilegrim 2015 oppfordrer oss til å ta beina fatt og gå pilegrimsvandring for klimarettferdighet. Pilegrimsreisen går gjennom hele Norge og begynner 7/6 flere steder: Svalbard, Kirkenes og Selje. Pilegrimsdeltakere vil være med i Trondheim under Olavsfestdagene 27/7 til 1/8, og følget med klimapilegrimene når frem til Oslo 16/8. Underveis vil det bli ulike arrangementer for å løfte frem behovet for en rettferdig klimapolitikk. 22/8 er siste stopp i Norge, hvor det skjer «veksling» med markeringer i Berg kirke og i Halden sentrum. Deretter går pilegrimsstafetten videre til Sverige og ender til slutt i Paris. «Stafettspinnen» har form av en vannflaske og vannflasken inneholder vann fra hele pilegrimsveien. Mer informasjon om det som skjer vil komme både på menighetens nettsider og i avisen. Vi håper så mange som mulig har lyst til å være med å gå denne dagen, og ellers slutte opp om Klimapilegrim 2015. Du kan også finne mer informasjon på www.klimapilegrim.no.

Pilegrimsleden og mer pilegrimsvandring

I løpet av 2016 skal pilegrimsleden gjennom Halden kommune gjøres ferdig. Leden vil gå fra Holtet via Berby til Idd kirke og deretter gjennom festningen til Immanuelskirken. Videre fortsetter leden til Rød herregård, forbi Remmen og Billebakken til Berg kirke, og så videre mot Ingedal kirke. Lørdag 26/9 i høst blir det anledning til å oppleve deler av denne leden sammen med Foreningen Haldens Minder og Kirken i Halden. To pilegrimsvandring starter samtidig fra Idd og Berg kirke og møtes i Immanuelskirken. Underveis blir det flere stasjoner der ulike sider ved pilegrims-tradisjonen blir belyst. I Immanuelskirken blir det servering av pilegrimssuppe og en kort pilegrimssamling, hvor blant annet Anne-Sophie Hygen fra Østfold Fylkeskommune vil delta.

Nytt fra Sjømannskirken

AV EINAR MADSSØ

SIJØMANNSKIRKEN
Norsk kirke i utlandet

Ny drift i Sydney

Sjømannskirken planlegger å selge sine lokaler i 2015. Virksomheten blir da gjort om til ambulerende prestevirksomhet for Australia og New Zealand. Det vil fortsatt bli arrangert gudstjenester i Sydney, men nå i leide lokaler sentralt i byen.

Ny generalsekretær i Sjømannskirken

Ørnulf Steen (64) er ansatt som ny generalsekretær med tiltredelse i mars i år. Han er nå sjømannsprest i Rio de Janeiro. Steen har mangeårig bakgrunn i Norges Kristne Råd samt assisterende generalsekretær i Mellomkirkelig Råd.

VM-kirke i Falun

Sjømannskirken har vært tilstede under OL og andre idrettsarrangementer siden 1998. Tusenvis av nordmenn har besøkt våre lokaler under disse samlingene. Sjømannskirkens lokaler i Falun ble i år liggende sentralt ved byens torg hvor medaljeutdelingene foregikk. Kirken vår i Falun ble både et samlingssted og en varmestue.

Nattevandringen i Aya Napa på Kypros fortsetter

Det vellykkede tiltaket med utdelingen av vann til skandinaviske ungdommer i sentrum av byen fortsetter også i 2015. Sjømannskirken søker å skape tryggere rammer for ungdommer som besøker disse stedene på nattestid. Liknende tiltak blir nå bli startet opp både i Alanya og Mallorca.

Konfirmanter og musikaler

Konfirmantmusicalen «Paulus»

I disse dager konfirmeres de siste av årets konfirmanter i menighetene våre: 7. juni kl 13 konfirmeres 10 konfirmanter i Rokke kirke og konfirmantåret 2014/2015 er offisielt avsluttet.

Solist og kor synger «Stormen». Under en av sceneprøvene dukket det plutselig opp en gjeng kappekledded dramafolk som begynte å danse, så slik ble det!

AV JOHANNES HALVORSEN

Det har vært et innholdsrikt år, og vi håper og tror at årets konfirmanter sitter igjen med minner, opplevelser og glimt av noe større som kan vare livet gjennom. Et av årets virkelige høydepunkt fant sted i Immanuelskirken 8. mars. Denne kvelden var kirken fylt opp av forventningsfulle foreldre, besteforeldre, naboer, søsken, klassekamerater og andre som kom for å se hva 60 konfirmanter klarer å sette sammen på noen få hektiske uker.

To måneder tidligere begynte konfirmantene i Rokke, Berg og Halden menigheter arbeidet med å skape årets forestilling. Fordelt på grupper for sang, dans, videoproduksjon, teknikk, kulissesnekking, drama og matlaging, jobbet alle sammen mot et felles mål: Å presentere en forestilling for et stort publikum. Noen ganger skjer det MYE på 2 måneder!

Selve forestillingen var satt sammen rundt 6 scener fra

Paulus' liv slik det er berettet i Apostlenes gjerninger. Fra han som ung mann bifaller steiningen av Stefanus til han dør martyrdøden i Roma etter et langt livs virke for Gud. Til dramascenen var det knyttet dans, sanger og videoklipp som skulle understreke temaet i de ulike hendelsene.

Konfirmantene imponerte stort, og leverte en forestilling mange lot seg fascinere av. Og fra solist og hovedrolleinnhavere til dem som hadde «usynlige» oppgaver i bakgrunnen talte sluttresultatet sitt tydelige språk om hva som kan skje når mange trekker i samme retning for å nå et mål sammen.

Dette er 3. året konfirmantene i Rokke, Berg og Halden har satt opp «Paulus», og for konfirmantåret 2015/2016 er planen å sette sammen en ny forestilling basert på en annen viktig person fra Det nye testamentet. Kom og se til neste vår!

Minimusikalen «Moses» med Idd barnekor

Små og store artister trakk fullt hus på Karlsholm lørdag 30. mai. Minimusikalen «Moses» ble en suksess der både publikum og utøvere koste seg.

Moses gir Farao klar beskjed: La mitt folk få dra!

Små israelitter som følger Moses ut av Egypt.

To flinke solister på «10 bud-rap»

AV HANNE SØRMO HALVORSEN

Musikalen er satt sammen av både hjemmelagde og mer eller mindre kjente barnesanger. Koret har jobbet fram mot forestillingen hele våren, og i løpet av de siste to ukene har alt kommet på plass, med god hjelp fra foreldre og frivillige.

Det er tredje gang Idd barnekor setter opp musikal, de forrige årene har «Skapelsen» og «Noas ark» vært vist.

Idd barnekor starter opp igjen med øvelser 26. august kl. 17.30 på Karlsholm, og vi har plass til flere sangglade barn fra 3 år og oppover! For mer informasjon, se halden.kirken.no eller facebooksidene våre.

Minimusikal om «Sauen som ble borte»

Asak Småbarnssang hadde sin årlige våravslutning med oppføring av en «minimusikal».

Denne gangen handlet Minimusikalen om «Sauen som ble borte». Barna hadde øvet siden jul på sanger som «Hvor er du Krølle mitt lille lam», «Bæ, bæ lille lam» og «Bæ, bæ, bæ, kan du si meg hvem jeg er?»

Barna var riktig søte i sine blå T-skjorter med inskripsjonen Asak Småbarnssang.

Gjennom enkle barnesanger,

rytmeinstrumenter og diverse effekter ble det en fin avslutning på årets mange øvelser eller samlinger. Besteforeldre, søsken og foreldre var møtt opp for å overvære «Musikalen» i Asak kirke. Etterpå var det kaffe og kaker i kirkestua.

Det er 20 medlemmer i Asak Småbarnssang i tillegg til foreldre eller besteforeldre. Vi samles en gang hver 14. dag og øvelsene starter med middag i kirkestua. Deretter blir den en halv times øvelse før de minste barna får leke med lego mens de største

tegner og fargelegger. Deretter avslutter vi øvelsen med en samlingsstund, hvor vi får høre en bibelfortelling og synge noen enkle sanger.

Småbarnssang er en fin måte å knytte nettverk med andre Småbarnsfamilier. Det finnes også en lignende gruppe i Berg kirke og det er planer om å starte en gruppe i Immanuelskirken. Alle som ønsker å være med må bare ta kontakt. Vi starter igjen i månedskiftet august/september.

RAGNA RISTESUND HULT

Kirkegårder

Solli gravlund

Enkelte undrer seg kanskje over dødsannonser hvor det står at det skal være bisettelse i Idd kirke og at båren deretter overføres til Solli gravlund for jordfestelse. Er det flere kirkegårder på Idd?

TEKST: KARI STUMBERG
FOTO: ARILD STANG

Som den eneste av Halden kommunes sju kirker, har Idd i bruk både den gamle kirkegården fra middelalderen og den nyere – Solli gravlund. En begravningsplass som ikke ligger i tilknytning til et kirkebygg, har gjerne betegnelsen gravlund og ikke kirkegård. Ved riksvei 22, noen hundre meter nord for Idd kirke, viser et enkelt opplysningskilt avkjøringen til Solli. En forholdsvis smal vei fører snart rett gjennom et gårdstun. Kan dette være rett, her ser det da privat ut? Det har seg slik at da gravlunden ble anlagt på slutten av 1800-tallet, lenge før bilismens inntog, var det «stas» å få en offentlig ferdselsvei gjennom tunet. Mange avstod faktisk grunn vederlagsfritt til kommunen for veien brakte den nye tid med liv og røre inn på gården. Veien svinger videre ut av tunet og gjennom frodig kulturlandskap oppover mot moreneryggen som er en del av det store Østfoldraet. Først nesten opp på flata innover mot Klepper, ser vi gravlunden til høyre nedenunder en liten bratt bakke. Smijernsporten i det solide gjerdet kommer ganske brått på. Her er det ikke plass til mange biler på en gang. Men sognestyret som i 1899 vedtok å anlegge gravplassen nettopp her, var naturlig nok bare opptatt av «at der skaffes plads til anbringelse av heste». Hestene ble nok bundet til ringer i granittstolpene som står der fremdeles.

Behov for ny kirkegård

Med befolkningsveksten i siste halvdel av 1800-tallet ble det behov for flere gravplasser og utvidelse av Idd kirkegård. Da kom problemstillingene rundt grunnforholdene opp igjen. Idd kirke ligger ikke som de fleste gamle kirker, på et høydetrapp med vidt utsyn over bygda, men bemerkelsesverdig lavt i terrenget. Få meter over havnivået og med bekkeløp på to sider gjør området dårlig egnet som begravningsplass. Folkevalgte representanter brakte fram tanken om ikke en helt ny gravlund ville være den beste løsningen.

Flere alternativer ble drøftet, og til slutt gikk et enstemmig formannskap og kirkens sognestyre inn for å kjøpe «Sollid», et område på seks mål, av gårdbruker Olaus Jensen Aas. Det lett skrånende terrenget med jord og sandgrunn syntes ideelt til formålet. Området ble da også brukt som begravningsplass allerede i jernalderen – for omtrent 2500 år siden. Litt høyere oppe på morenen kan vi ennå se konturene av mange gravhauger.

Kapell

Bare få år etter at gravlunden var tatt i bruk, skulle Solli komme i et helt spesielt søkelys. Søndag 23. oktober 1904, midt under gudstjenesten i Idd kirke, ble bygda rystet av et jordskjelv. Heldigvis kom ingen mennesker til skade og de materielle ødeleggelsene var få. Verst gikk det faktisk utover selve kirken. De tykke ytterveggene fikk

store sprekker og det var lenge uvisst om det ville være mulig å sette bygningen i forsvarlig stand igjen. Det ble seriøst drøftet å bygge en ny kirke på Solli. Heldigvis ble den nesten 800 år gamle kirken reparert, men Solli kunne utvilsomt ha blitt et vakkert kirkested for bygda.

Byggevirksomhet ble det imidlertid på Solli, men i ganske beskjeden målestokk. I det opprinnelige vedtaket til anlegg av gravlunden stod det at «der opføres et lidet hus til lye i uveir.» Et lite kapell, et bårhus, ble reist etter noen år. Vi har en liten personlig beretning om dette kapellet fra søstrene Tordis og Oddbjørg Ripel (født 1916 og 1918): «Mør døde på Solheim tuberkulosehjem i 1923. Der var det ikke rom hvor kister kunne stå til begravelsen. På Idd kirkegård var det heller ikke noe kapell den gangen, så mors bære ble ført til kapellet på Solli.

Det lille kapellet på Solli hadde bare tynne bordvegger. Inne satt vi på «bedehuskrakker». Det var fryktelig kaldt der høst- og vinterstid.»

Ved Idd kirke ble det ikke bygd kapell før i 1937. Før den tid måtte kisten oppbevares i hjemmet inntil begravelsesdagen, så Solli gravlund hadde et fortrinn her. Det skulle imidlertid vise seg at gravlunden utover på 1900-tallet ikke ble benyttet i den utstrekning som myndighetene hadde sett for seg.

Standsforskjeller

Tradisjoner kan være vanskelig å rokke ved og kanskje særlig i kirkelig sammenheng. De fleste som hadde gamle familiegravsteder ved kirken ville fortsatt benytte disse. Et annet forhold, som vi ikke kan forstå i dag, kom også inn i bildet. Det utviklet seg et «klasseskille» mellom Idd kirkegård og Solli gravlund. I vår tid hører vi om at noen blir «gravlagt på statens bekostning». Det er en helt spesiell æresbevisning. Å bli gravlagt for kommunens regning var i de første tiåra av 1900-tallet det stikk motsatte. Det var fattigdommens triste stempel. For fattigvesenet i Idd kommune var det billigere å feste grav på Solli enn ved kirken. En parsell ble derfor brukt til anonyme graver for «ubemidlede» og slik festet begrepet Fattigkjærr'går'n» seg om Solli. Av den grunn vegret en del seg for å få sitt siste hvilested der.

En «dødens hage»

De familiene som hevet seg over dette og som ønsket å benytte denne vakre og fredelige «dødens hage» som en gravlund ofte kalles, har bestandig holdt sine gravstedene i god og verdig stand. Ennå ser vi gamle monumentale støtter side om side med mer moderne gravminner. Store, gamle løvtrær kaster skygge om man vil ha en stille stund på en av de hvitmalte benkene sommersid. Året rundt er det et yrende fugleliv og ikke sjelden besøker rådyr og hare plassen. Det siste skaper for øvrig ikke bare idyll.

Nytt fra
Rokke menighet

Søndag 22/3 ble gudstjenesten etterfulgt av presentasjon av årsrapport, regnskap og budsjett. Forslaget om en prøveordning på 4 år med et felles menighetsråd mellom Immanuel og Rokke kirke ble fremlagt for menigheten og stemt over. Det ble flertall for en prøveordning på 4 år.

I Påsken hadde kirkene i Halden, Berg og Rokke et felles opplegg. Rokke hadde gudstjenesten Skjærtorsdag, hvor Margrethe Gaulin deltok med sang, etterfulgt av kveldsmat på bedehuset. Det var et hyggelig tiltak.

1. påskedag var det **festgudstjeneste** i alle kirkene.

1. pinsedag var det pinsefestival i Busterudparken/Salen. En felles gudstjeneste for alle kirkesamfunn i Halden med mye sang og musikk. Det var også preken, bønn og nattverd – det hele ledet av prest Kari M. Alvsvåg.

Konfirmantene er nå ferdig med sin forberedelse til konfirmasjon. De har deltatt på leir og en musikal i Immanuelkirken, sammen med Halden og Berg. Det var en imponerende forestilling. De har vært bøssebærere for Kirkens Nødhjelp og deltatt i ungdomsgudstjeneste. De vil bli konfirmert **7. juni**. Neste års konfirmanter vil bli presentert for menigheten **3. september**.

Arrangementer framover:
13/6: Barne- og familiefestival i Busterudparken.
20/6: Bynær pilgrimsvandring.
27/6: Powermeet: Ungdomsarrangement på torget.
28/6: Felles kirkelig sanggudstjeneste på torget.

Dyrene forsyner seg gladelig av sommerblomstene som omsorgsfullt er plantet i bedene på gravstedene. Det lille kapellet forfalt imidlertid etter hvert og ble revet. En støpul – et frittstående klokke-tårn – ble i stedet reist i 1989. Selve begravningsseremonien foregår nå i Idd kirke, men den gamle klokka lyder fremdeles utover bygda når gravferden avsluttes på Solli.

Solli gravlund er i dag et velsett og vakkert anlegg. Både kirkens ansatte og gravfesterne sørger for det. Nå ønsker stadig flere familier med tilknytning til Idd å gravlegge sine kjære her. Som en konsekvens av det, vil kanskje kommunen også etter hver øke fokuset på «at der skaffes plads til anbringelse av automobile» foran porten.

Immanuel

I denne artikkelen vil vi prøve å se litt på historikken rundt byvåpenet. Nye fotoer er tatt av Arild Stang, mens gamle bilder er hentet fra Forstrøm: Halden 250 aar. Jens Bakke har bidratt med å oversende verdifullt materiale, som sammen med stoff fra Haldenavdelingen på Biblioteket har gjort det mulig å sette sammen denne artikkelen. Fremdeles er det «hull» i framstillingen, og det er forhold rundt bruken av de forskjellige utgaver av byvåpenet som det er vanskelig å finne ut av.

Gid hver By i vort Fædreland havde et Banner, der om end ei døbt i saa haarde Lidelser, dog eiede Magt til saaledes i Prøvens Stund at stille Borgerne Pligten for Øie, at de, om det krævedes, kunde gjøre lignende Opoffrelser for Fædrelandet!

(NORSK FOLKE-KALENDER FOR 1854)

Nordsidens borgerkorpsfaner slik den så ut i 1702.

Sydsidens borgerkorpsfaner slik den så ut i 1704.

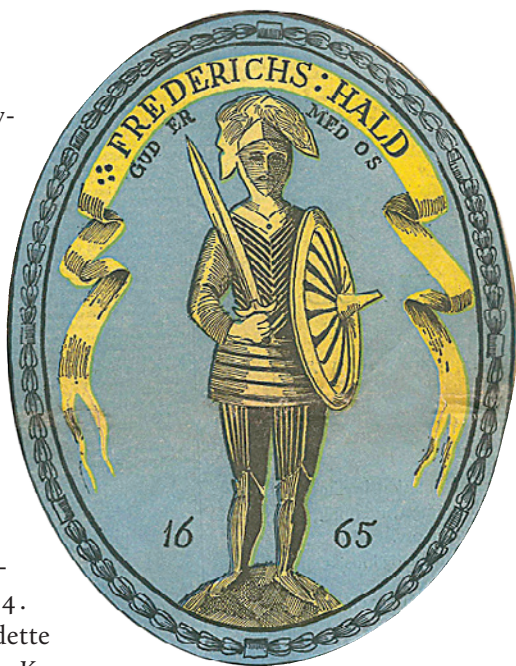
AV INGER LISE SKAUGE

Året 1665

Selve motivet på byvåpenet vårt ble bestemt allerede da byen fikk kjøpstadsprivilegier for 350 år siden. Etter å ha slått tilbake svenske angrep både i 1658, 1659 og 1660, kan vi lese kongens reaksjon på haldensernes innsats fra Norsk Folke-Kalender for 1854.

«...Til Belønning for dette hæderlige Forhold gav Kong Frederik d. 3die den tapre Afkrog Halden «Kjøbstads Friheder og Navnet Frederikshald ved kongelig Forordning af 10de April 1665. Paa samme Tid blev og Byen forundt sit velfortjente talende Vaaben, nemlig: en i fuldt Harnisk væbnet Mand, staaende paa et Bjerg eller en Klippe med et blottet Slagfværd i Haanden.»

Symbolikken i våpenet er altså dette: Motivet, med en bevæpnet mann eller soldat, sikter til borgernes bedrifter i svenskekrigene 1658–1660. Den lille

fjellknausen som soldaten eller byborgeren står på, symboliserer fjellet over byen, men noen festning ligger det ikke der på dette tidspunktet. Den var bare så vidt påbegynt. Det ble ut ifra beskrivelsen ovenfor utarbeidet et signet – et segl eller stempel. Stempelet er oppbevart i festningsmuseet. Seglet er ovalt, med bynavnet FREDERICHS:HALD på et bånd øverst og med devisen GUD ER MED OS tilføyd under. Nederst står årstallet 1665.

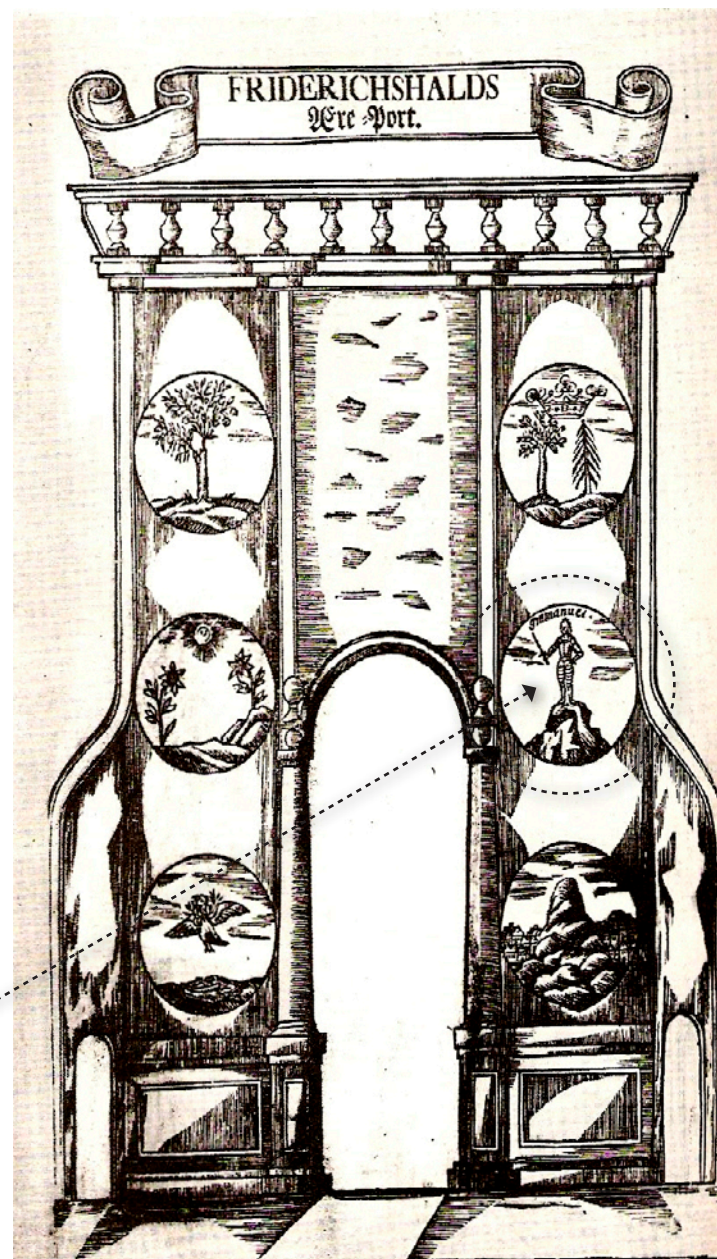
Borgerkorpsfaner

Valgspråket Gud med os eller Gud er med os ble tilføyd på et senere tidspunkt. Men allerede på begynnelsen av 1700-tallet brukes disse to innskriftene på byens borgerkorpsfaner.

Kongebesøk og Immanuelskirken

Vi finner en interessant kobling mellom kirken i sentrum og byvåpenet i forbindelse med kong Kristian VIs besøk i byen i 1733. Det ble da bygd en æresportal som ble utsmykket med en rekke symboler. Under ser vi en detalj fra æresporten – en «soldat» med et sverd i hånden, stående på et berg. Det er interessant at det på dette «byvåpenet» ikke står Gud med os – men Immanuel.

I Den Hellige Skrift brukes flere steder begrepet Immanuel. Dette er hebraisk og betyr nettopp Gud med oss.

Gud med oss

Byråchef C. M. Munthes forslag av 12/11 1927 til byens våben efterat byens navn fra 1/1 1928 er forandret fra Fredrikshald til Halden. Fig. II er vedtatt i bystyremøte 17/12 1927.

Vedtak fattes

Vårt nåværende byvåpen ble vedtatt 13. desember 1927. Forut for dette hadde det foregått mye arbeid og forberedelser, skisser ble også tegnet før det endelige resultat kunne presenteres.

På ordførerens kontor har vi funnet et bilde som lenge lå nedpakket på rådhusloftet. Bildet over viser hvordan skissen var – og hvordan resultatet ble.

Blomsterbedene

Vi må i denne forbindelse også trekke fram et særpreg for byen vår. Ved 300-årsjubileet plantet daværende bygartner, Knut Aasgaard, blomsterbed – der byvåpenet vises i blomster. Da hadde han allerede fra 1962 arbeidet med utformingen av blomsterbedet i gartneriet. Irene Østnes, som er gartner i byen nå, forteller at hun hvert år legger mye arbeid ned i utformingen av disse blomsterbedene. Fargevalget har endret seg litt. Det nyeste er at hun nå vil sette inn brunlige nyanser på den lille fjellknausen der soldaten står og i tillegg prøve å utforme et sverd – også i blomster. Hun har sendt oss et foto av et av fjorårets blomsterbed.

Det har vært mange spalteinnlegg om byvåpenet vårt, og diskusjonen har dreid seg om inskripsjonen, som noen liker og andre har ønsket fjernet.

Det er hevet over tvil at inskripsjonen tilhører det byvåpenet som ble vedtatt brukt i

1927. Like fullt vet vi at da byen fikk eget byflagg i 1936 ble det utformet uten krone, omriss, skrift eller årstall – kun en gylden kriger på blå bunn.

Gud med oss – Immanuel – er et budskap til alle som ønsker å ta det i mot. Her er alle inkludert.

Mange utforminger

Når dette våpenet er lagd og i hvilken forbindelse, vet vi ikke med sikkerhet. I dag henger det på servicesenteret i Rådhuset. Inskripsjonen «Gud med os» er ikke med her. Det er heller ikke klart på hvilket tidspunkt bakgrunnsfargen i byvåpenet er blitt blå. På dette skjoldet har Frederichshald «mistet» en E. Det ser ut til at navnet på banneret er blitt endret i ettertid. Dette våpenskjoldet er nå også satt inn på Nordmannsstøtta på torget.

Borgkrona over byvåpenet er av nyere dato, kanskje allerede brukt på 1800-tallet, men trolig først brukt i offisiell form på 1900-tallet. «ALTID TRO» fant vi også etterhvert – kanskje allerede fra 1840-årene, men det ser ut til å ha blitt fjernet senere. Sikkert er det at da nåværende byvåpen ble vedtatt i 1927, ble innskriften fjernet. Kanskje har dette våpenskjoldet vært utformet som pynt over en æresportal under kongebesøket i 1909. Våpenskjoldet symboliserer forsvarsvilje, og teksten viser til gudsfrykt og troskap.

En helt annen utforming av byvåpenet finner vi som logo på Halden Arkitektkontors facebookside. Her er ikke byens navn med i det hele tatt. Firmaets leder, Erlend Eng Kristiansen, forteller at byvåpenet ble funnet for mange år siden, muligens i forbindelse med et byggeoppdrag på Sydsiden.

Nåværende byvåpen er fra 1927. Vitenskapen om våpenmerker (heraldikken) sier at det ikke skal være tekst inne i et kommunevåpen, men flere norske kommuner har det. Halden har løst dette ved å sette teksten over eller under selve figuren og i et eget felt utenfor byvåpenets motiv. (T. Nakken i HA 11. aug 2007).

Halden 350 år

Nytt fra Asak menighet

Vårens konfirmasjoner

Asak menighet har i år hatt hele 75 ungdommer som har deltatt i konfirmasjonsundervisningen. Som en del av opplegget har de vært på leir og har sammen med Tistedalskonfirmantene forberedt og framført en musikal. De har også deltatt som ministranter på menighetens gudstjenester i løpet av høsten og våren. Et høydepunkt var nok fremføringen av musikalen som i år handlet om Josef og brødrene hans og var en flott opplevelse for både konfirmantene og de som var til stede. Konfirmasjonstiden ble avsluttet med høytidelige gudstjenester 10. mai og Kristi himmelfartsdag 14. mai Menighetsrådet vil rette en stor takk til både ansatte og frivillige som har nedlagt en betydelig innsats i å gjøre konfirmasjonstiden til en minnerik tid for disse 75 ungdommene!

2. pinsedags- gudstjeneste på Berg bygdetun

Tradisjonen tro arrangerte Asak og Tistedal menigheter i samarbeid med Berg, Rokke og Asak historielag friluftsgudstjeneste på Berg bygdetun 2. pinsedag. I deilig vårvær og landlige omgivelser fikk de rundt 100 frammøtte delta i en fin gudstjeneste med flere musikalske innslag og hvor prekenen var bygget over stikkordene mot, menighet og misjon. Etter gudstjenesten var det salg av rømmegrøt og vaffer/kaffe ved henholdsvis historielaget og menighetene. Det var også mulighet for en omvisning i de gamle bygningene som omkranser tunet. For de som ikke hadde mulighet til å delta på årets gudstjeneste, sett av datoen 16. mai 2016 – da blir det etter alle solemerker en ny mulighet.

Jubileumgudstjenesten

For å ta konklusjonen først: 10. april ble det en storslått festgudstjeneste en jubilerende by verdig! Kirkerommet vakkert pyntet, H.M. dronning Sonja med følge ankom kirken kl 12, etter at kirken allerede en tid hadde vært fylt av en forventningsfull menighet og et stort antall gjester.

TEKST: ARILD STANG

Etter at dronningen med følge hadde inntatt sine plasser, gikk ordfører Thor Edquist til lesepulten og ønsket velkommen til byen og til gudstjenesten. Han avsluttet med de rituelle ord: «La oss være stille for Gud». 3 klokkeslag.

Deretter preludium ved kantor Marie Håkensen: Landstads «Jeg løfter opp til Gud min sang» og en mektig prosesjon av Fredrikshald Borgervæpning med faner og flagg, fungerende biskop og prost, kyrkohårde i Strömstad Barbro Alvring, sogneprest Jan B. Lystad, sogneprest i St. Peters kirke Roman Kunkel, metodistprest Hilde Tveter og pastor i pinsemenigheten Salen, Terje Berg.

Inngangsord og nådeshilsen ved prost Kari M. Alvsvåg.

ORDET. Første lesning. Barbro Alvring, Salme 104, 1-13. Andre lesning Roman Kunkel Kol. 1, 15-20.

Preken ved domprost, fungerende biskop Knut Erling Johansen. Han hilste dronningen og Halden og gratulerte med byjubileet og hilste fra biskop Atle Sommerfeldt, som på grunn av Kirkemøtet var forhindret fra å komme. Johansen leste fra Mat 1: «Alt dette skjedde for at det skulle oppfylles som Herren har talt gjennom profeten: Se, jomfruen skal bli med barn og føde en sønn, og de skal gi ham navnet Immanuel». Det betyr

Fylkesmann Anne Enger og H.M. Dronningen.

Gud Med Oss. Gud er en menneskevennlig Gud. Gud gleder seg over menneskene. Guds ønske er å være hos menneskene, være i fellesskap med dem. Det er derfor Jesus fikk tilnavnet Immanuel. – I dag, den 10. april, er det nøyaktig 350 år siden kong Fredrik III ga Fredrikshald kjøpstadsrettigheter. Det samme året fikk byen også sitt våpenskjold, – med innskriften «Gud Med Oss». Navnet fulgte også med til denne prektige kirken, som stod ferdig i 1833; vi er samlet i Immanuels kirke! Domprosten minnet om at mange konger og keisere opp gjennom historien også har preget sine skjold med dette navnet. Troen har satt sine gode merker på denne byen og vitnet om den menneskevennlige

Koret «Gledessprederne».

Gud... Mine ønsker for Halden by på denne festdagen er at byen fortsatt skal blankpusse sitt byvåpen og la seg lede av innskriften «Gud Med Oss».

I gudstjenesten deltok Halden

Barnekor og M-Kids (solist Sigrid Lunde), Gledessprederne, La Capella, trompet Martin Simensen og musikalske medarbeidere fra Metodistkirken og Dnk.

Domprost, fungerende biskop Knut Erling Johansen.

<p>Tom for printerblekk? Canon/HP/Lexmark og Pelikan blekk</p> <p>Køhn;libris Storgaten 24 – tlf. 69 18 43 44 – et førstevalg i sentrum</p>	<p>Transport Sprenging Graving GODKJENT FOR ANSVARETT</p> <p>Auensen Auensen Maskinentreprenør AS Vestgårdveien 34, 1788 Halden Telefon 915 16 236</p>	<p>For oss er privatkunder like viktige som bedriftskunder.</p> <p>Handelsbanken www.handelsbanken.no</p>	<p>KIWI minipris RISUM</p> <p>Tlf 69 18 57 93</p>	<p>Trenger du barnehage- plass?</p> <p>tdm BARNEHAGER www.tdmbarnehager.no</p>	<p>DNB</p> <p>Busterudgata 31, 1776 Halden E-post: halden@dnb.no</p>
<p>Bademiljø</p> <p>Kolås Eff. AS Autorisert rørlegger Nedre Bankegate 34, 1771 Halden Tlf 69 19 07 00</p> <p>MESTER</p>	<p>BERGSTRØM Kjøtt og delikatesser</p> <p>Tlf. 69 18 56 20 Velkommen til butikkutsalget vårt på Tista senter. www.bergstromkjott.no</p>	<p>ERLING GRIMSRUD AS Flatebyveien 1A, 1792 Tistedal • Tlf 69 21 14 60 • Graving • Sprenging • Transport • Høytrykkspyling www.erling-grimsrud.no</p> <p>AUTORISERT MASKINENTREPRENØR</p>	<p>Vi kjører for deg!</p> <p>Ta kontakt på tlf: 69 13 77 00 eller e-post: travel.ostfold@nettbuss.no</p> <p>nettbuss nettbuss.no</p>	<p>Kildebo Blomster</p> <p>Storgt. 16 Tlf. 69 18 14 10</p>	<p>HØK KRO - MOTELL</p> <p>Kafeteria – Selskapslokaler Catering – Motell – Hytter Tlf 69 16 80 00 www.hokkro.no • post@hokkro.no</p>

Ordfører Thor Edquist ønsket velkommen til byen og gudstjenesten.

Sogneprest Jan B. Lystad.

Etter gudstjenesten overvar H.M Dronningen utenfor kirken salutt fra Fredriksten festning.

ALLE FOTO: HALDEN ARBEIDERBLAD

Prost Kari Alvsvåg.

Jostein Andreassen

Gudsbevis?

Ifølge *Laila Tofte Brekka* (Human-Etisk forbund) er det personer med en religiøs tro som bærer ansvar for gudsbevis. Ateisten skal derimot få slippe. Men burde ikke utfordringen fordeles likt? For hva er mest logisk, en Gud som skaper noe ut av ingenting, eller ingenting som skaper noe ut av ingenting?

AV JOSTEIN ANDREASSEN

Hva gudsbevis angår, så finnes dette til overmål for alle som vil undersøke. Det er informasjonen i cellekjernen. Vår internasjonalt kjente lakseforsker, professor Trygve Gjedrem, har sagt det så vakkert slik: «...Gud har signert skaparverket sitt med DNA-molekylet som sitt eidegodsmerke eller bumerke som han har lagt inn i kvar einaste levande celle i alle organismer.» («Genetikk og avsløre for akvakultur», 1995, side 47f.) Selvsagt en påstand, men rimelig. I alle andre sammenhenger tas det for gitt at informasjon stammer fra en informator. Ateisten *Richard Dawkins* medgir i sin bok «*The Blind Watchmaker*»: «Det er nok kapasitet i DNA-et til et eneste liljefrø eller en

eneste salamandersæd til å lagre Encyclopaedia Britannica 60 ganger. Noen arter av de helt urettferdig kalt primitive amøbene har så mye informasjon i sitt DNA at dette tilsvarer tusen utgaver av Encyclopaedia Britannica» (1986, side 116). Ufattelig, like mye som den konklusjonen Dawkins trekker: Dette har skapt seg selv.

I det prestisjetunge tidsskriftet «*Nature*» for april 1997, offentliggjør to professorer en artikkel om vitenskapsmenn og – kvinners religiøse tro. Tusen fremtredende, men tilfeldig utvalgte forskere i USA ble stilt helt konkrete spørsmål vedrørende deres syn på en personlig Gud:

Undersøkelsen viste at ca 40 prosent bekreftet av de trodde på Gud. Faktisk så de på Gud som en allmektig skaper som også involverer seg i våre jordiske affærer og hører våre bønner. Artikkelen heter «Forskere tror fremdeles», med ingressen «En antydning for 80 år siden at fire av ti forskere ikke trodde på Gud eller et liv etter døden, forbauset mange. Men det faktum at så mange forskere i dag tror på Gud, kom like overraskende.»

En tilsvarende undersøkelse ble utført av forskeren Leuba i 1916. Nå ble de samme spørsmål stilt til tusen tilfeldig utvalgte

Nytt fra Asak menighet

Menighetsrådsvalget

Menighetsrådet har nå godkjent en liste på 8 medlemmer til menighetsrådsvalget til høsten. Dette tilsvarer antallet medlemmer i menighetsrådet. Listen burde ideelt sett hatt ytterligere 5 navn for å dekke behovet for varamedlemmer. Det hadde derfor vært fint om flere hadde sett seg i stand til å svare ja på nominasjonskomiteens forespørsler om å stå på listen. En viktig faktor i dette bildet er nok at mange synes det er lenge å binde seg for fire år.

Restaurering av kirken

Som mange har sett, er murpussen i ferd med å falle av sydveggen på kirken slik at det nå er flere store områder hvor mursteinsveggen er kommet til syne. Dette er ikke pent og innebærer i tillegg fare for ytterligere og større skader av selve veggkonstruksjonen. Fellesrådet har derfor bevilget 200.000 kroner til fjerning av murpussen på denne delen av kirken. Deretter må de «bare» områdene pakkes inn og stå å tørke i 2 til 3 år før ny murpuss kan legges på.

blant dem som er oppført i «*American Men and Woman in Science*», en senere utgave av oversikten som Leuba brukte. I 1916 trodde 41,8 % på en personlig Gud. 80 år senere ble resultatet 39,3 %. Begge undersøkelsene viste at ca. 45 % ikke trodde, 15 % var agnostikere. I 1996 var det flest blant matematikerne som var troende, med 44,6 %. («*Nature*» nr 386, 1997, side 435f.: Edward J. Larsson & Larry Whitham: «*Scientists are still keeping the faith*»).

Halden og Omega
begravningsbyrå

ADRESSE Damstredet 1
1772 Halden
TELEFON 69 18 44 51
WWW halden-begravelse.no
INNEHAVER Jostein Lie

ALLTID HER FOR DEG

Glassmester'n
a OSKAR HANSEN

GLASSMESTERI OG
RAMMEFORRETNING

Oscarsgt. 14
Tlf. 69 18 29 76. (Nattservice: 92 89 91 11)

AF Bygg Østfold
Tlf. 911 33 400

JENSEN & SCHEELE

jensen-scheele.no

– først og fremst service

Vestgårdveien 1–5 – Postboks 1080, 1787 Berg
Telefon 69 21 35 00 – www.jensen-scheele.no

Montér

Montér Halden
Walkersgt 1 (Høveriet)
Tlf 46895000

Åpningstider:
Mandag–fredag: 07:00–17:00
Lørdag: 09:00–15:00

Børkes
Bakeri
– baker byens
beste brød

Skippergata 14
Tlf. 69 18 13 72

SpareBank
HALDEN

Vi hjelper deg i
gang med ditt
prosjekt.

Kom innom for en
hyggelig fagprat.

BYGGERIET

Byggeriet LA Bygg
Isebakkeveien 1 (Sørliefellet)
Tlf 476 55 222

HLS
transport
HALDEN LASTEBILSENTRAL SA

Svinesundsveien 337
1789 Berg i Østfold
Tlf 69 19 55 50

STANSEFORMFABRIKKEN

STANSEFORMER
av høyeste kvalitet
Konstruksjon på DAK,
stanseriis og matriser
Laserskarne stanser og renseverktøy
Utskjæring av prøve-esker

Stanseformfabrikken AS, Løveveien 66, N-1769 Halden, Norge
Telefon 69 17 52 20 – Telefax 69 18 21 55

Nytt fra Halden menighet

350-årsjubileum

Det var stor felleskirkelig jubileumsgudstjeneste på Haldens 350 års dag 10/4. Fullsatt kirke, dronning og fylkesmann i første rekke og frisk korsang. Et felles barnekor fylte kirken med unge stemmer, og koret Gledessprederne fikk det til å svinge i lovsang. Et ekstra varmt øyeblikk sørget et kor-medlem for da han stakk bort til dronningen og hilste henne med et begeistret håndtrykk. Representanter for flere kirkesamfunn deltok med tekstlesning og bønn. En flott jubileumsmarkering som skulle følges av flere felleskirkelige arrangementer utover våren.

Påskefestuke

Berg, Rokke og Halden menigheter samlet seg om felles opplegg i påsken. Palmesøndag var det familiegudstjeneste i Berg kirke, Skjærtorsdag gudstjeneste og måltidsfelleskap i Rokke. Langfredag var det som vanlig felleskirkelig pasjonsgudstjeneste i Immanuels kirke. På kvelden var det pasjonsgudstjeneste i Berg. Høytidsmessene Påskedag ble som vanlig feiret i de tre kirkene. Det var god oppslutning og en positiv erfaring fra denne felles påskefeiringen.

Samarbeid om menighetsråd

I forlengelse av årsmøtet 19/4, ble det avholdt menighetsmøte. Saken som ble lagt fram til drøfting var et eventuelt samarbeid mellom Halden og Rokke menigheter på rådsplan. Menighetsmøtet sluttet seg til forslaget som ble lagt fram, og siden det samme er vedtatt i Rokke, blir det altså et felles menighetsråd fra 2016.

Konfirmasjon

Konfirmasjonsgudstjenesten ble en fin høytidsstund for 11 konfirmanter, familie og menighet. En av konfirmanter ble døpt, og det ga dagen en ekstra glød. En fin flokk unge satte her punktet for en innholdsrik konfirmasjonstid.

Stor oppslutning 17. mai

Georg Apenes, tidligere direktør for Datatilsynet, var årets 17. mai-taler. Han hadde en stor og lydhør forsamling i Immanuels kirke denne dagen. På bakgrunn av et historisk tilbakeblikk understreket han at det er viktig å være på vakt mot data-samfunnets muligheter til utstrakt overvåking. Fredriksten mandssangforening fylte kirken med malmlull klang, og selv om været var i kjøligste laget ute, varmet korsangen godt innendørs.

DIAKONI I FOKUS

Kirkens Bymisjon i Halden

Menighetsbladet besøkte Kirkens Bymisjon på Halden jernbanestasjon en dag i slutten av april. I den gamle billetthallen var det nå innredet en kafé med et par sittegrupper og en stor disk med varer og kaffemaskin. I et siderom fant vi et sømverksted, der man nå med spesialmaskiner forsøker å utvikle nye produkter, bl a av brukte skinnvarer og sykkelslanger(!).

Fra sykkelbutikken

TEKST/FOTO: ARILD STANG

Den viktigste avdelingen er Pedalen, som holder til NSBs tidligere lagerbygning et stenkast bortenfor. Lokalene er på ca 300 kvm og leies til fordelaktig pris fra ROM Eiendom.

Vi treffer leder for Halden-avdelingen for Kirkens Bymisjon, Lars Ketil Froholt. Han har nå vært «byleder» i snart et år. Han forteller at Kirkens Bymisjon ble invitert til å etablere seg i Halden av NAV for ca 4 år siden. Som modell av andre Østfoldbyer startet det med et lite sykkelverksted,

Pedalen. Det de ble invitert til var å lage en arbeids-treningsarena for dem som «har en litt lang vei ut i arbeidslivet».

Mange mennesker trenger en periode i en skjermet virksomhet, der man til å begynne med kanskje ikke klarer å gå på jobb hver dag. Fra starten var det 5 deltagere i kafé og sykkelverkstedet. For et års tid siden ønsket

Lars Ketil Froholt.

Klargjøring av ny sykkel.

NAV at virksomheten burde utvikles. Etter hvert ble det ved hjelp av eksperter startet en sykkelbutikk ved siden av verkstedet. Syklene som selges er anerkjente og gode merker. Dette ikke minst med tanken på at man legger opp til et delelager for senere reparasjoner.

Pr. i dag har bedriften 15 plasser for arbeid/arbeidstrening. Ca 7 i sykkelavdelingen Pedalen og resten i kaféen, utviklingsverksted og i en mindre produksjon av bl a tennbriketter (gjenvinnings tankegang). Til innkjøp av nye maskiner fikk man kr 100.000 av stiftelsen Gjensidige. –Nå er vi i en utviklingsfase, der vi forsøker å utvikle produkter med disse maskinene. Blant

Takk for gaven!

I forbindelse med Per Auneviks bortgang og begravelse mottok Diakonien i Halden en gave på kr 55.960,-. TUSEN TAKK for gaven!

Egenproduserte varer.

annet forsøker man å sy vesker av brukte sykkelslanger.

Siste tirsdag i april startet advokatene Hans Chr. Wang og Ole Richard Holm-Olsen gratis juridisk rådgivning i regi av det nå landsomfattende nettverket Gatejuristen. Det tas foreløbig sikte på konsultasjoner hver tirsdag ettermiddag. I andre byer har det vist seg å være et betydelig behov for juridisk bistand gjennom Kirkens Bymisjon.

Fra høsten av vil avdelingen i Halden få knyttet til seg en rekke flere arbeidsledere, som kan bistå via byens bedrifter å skaffe arbeidstrening. Mange klienter har ikke vært i arbeid på flere år. Noen klarer kanskje å være i arbeid 2–3 dager ukentlig. Det er meningen at svake personer kan få komme til Bymisjonen og spise frokost, før arbeidsleder evt tar dem med til en jobb. Kontant oppgjør etter endt arbeidsdag. Dette håper man vil inspirere til ytterligere arbeidsinnsats.

Før jeg forlater stasjonsområdet blir jeg vist rundt om i Pedalens lokaler av arbeidsveileder Lasse Bråthe. Her finnes rikelig med redskap, sykkeldele og, fremfor alt, en imponerende samling av flotte, nye sykler. I verkstedet er to mann i ferd med å klargjøre en ny sykkel til over kr 30 000! Alle jeg treffer på min vei er blide og virker svært fornøyde. De forteller villig om virksomheten og hva dette arbeidet betyr for dem. En inspirerende dag også for Bladets utsendte!

KABB har gratis lydbibliotekstjeneste:

Trosopplæring – menighetsliv – personlig trosliv

Blant KABBs (Kristent Arbeid Blant Blinde og svaksynte) mange gode tilbud, finnes lydbibliotekstjenesten. Lydbiblioteket ble opprettet allerede på 1960-tallet. Slik har KABB lest inn store deler av den kristne litteraturen i Norge, og det skal vi fortsette med – i mange år fremover. Og det beste av alt, den er helt gratis.

Alle som av en eller annen grunn ikke kan lese en ordinær bok, kan låne bøker hos KABB.

– Send en e-post, ta en telefon eller skriv et brev til oss, så ordner vi resten.

Men du trenger en Daisy-spiller eller noe lignende, slik at du kan lytte til bøkene, forteller bibliotekar Heidi Vestbye.

– Utlånstjenesten er gratis. Alle får lydbøkene sendt hjem med posten.

– Vi håper at du har lyst til å begynne å låne bøker hos KABB. Ta kontakt med oss, for vi vil gjerne hjelpe deg. Og husk: boklån i biblioteket vårt er helt gratis, sier Heidi Vestbye avslutningsvis.

KABB, PB 333, 1802 Askim
E-post: kabb@kabb.no
Tlf.: 69816981

MISJONS AKTUELT

AV INGER LISE SKAUGE

Den Norske Israelsmisjon

– At Jesus var jødisk og at Det nye testamentet er en jødisk bok, er den best bevarte hemmeligheten blant jødene i dag.

Dette sier Yoel Ben David, en forhenværende ortodoks jøde, bosatt i Israel. Da han selv kom til tro på Jesus som Messias for noen år siden, var det særlig ett sentralt spørsmål som dukket opp: Hvorfor ingen hadde fortalt ham dette før?

I Israel i dag er det mindre enn 0,2 % av den jødiske befolkningen som tror på Jesus. Mange har en oppfatning av Jesus som «de kristnes Gud». Og de kristne har forfulgt jødene mer eller mindre konstant opp gjennom historien, så det å tro på Jesus, er som å gå over til erkefienden, og som å forråde sitt eget folk.

Det er her Israelsmisjonen ønsker å peke på den jødiske Jesus. Vårt ønske er å presentere Jesus slik at det gir jødene en reell mulighet til å velge Ham som deres egne skrifter peker fram mot. Vi kristne har gjort det oppdraget vanskelig for oss selv, men nettopp derfor tror vi det er så viktig å formidle et annet bilde av Jesus, enn det de fleste jøder har i dag.

Det var også det som var motivasjonen da Forening af Israels Venner (i dag Den Norske Israelsmisjon) ble stiftet 12. juni 1844 i Stavanger.

Israelsmisjonen ble altså opprettet lenge før den moderne staten Israel ble

Immanuelkirken i Tel Aviv er et turistmål for israelere, både pga. de vakre glassmaleriene der, og fordi de her kan høre orgelmusikk, noe som er en sjeldenhet i Israel.

Gjennom BridgeBuilders forenes en palestinsk og en jødisk jente i troen på Jesus som Messias.

født. Navnet «Israel» har således ikke noe med selve landet å gjøre, men er Bibelens fremste æresnavn for det jødiske folk, og et uttrykk for at man har dette folket kjær.

Gjennom våre prosjekter i Øst-Europa og Midtøsten ønsker Israelsmisjonen å:

Misjonsaktuelt har i denne serien om organisasjoner knyttet til Misjonsrådet i Borg bispedømme presentert følgende arbeidsgrener: Areopagos, Himalpartner, Stefanusalliansen og Misjonsalliansen. Denne gangen er det Den Norske Israelsmisjonens som presenterer seg ved Guro Kvakestad, som er redaktør for landets eldste misjonsblad, Misjonsblad for Israel.

På ressurscenteret Caspari Center møtes mennesker fra hele verden for blant annet å studere forholdet mellom jødedom og kristendom.

- vekke til ansvar for jødene
- forkynne evangeliet for dem
- vise dem kristen nestekjærlighet

I Øst-Europa har vi arbeid i Ukraina, Hviterusland, Romania og Ungarn:

Gjennom humanitær hjelp, nettradio, evangelisering, seminarer og menighetsbygging når vi ut til et bredt spekter av befolkningen. Målet er å dele evangeliet, minne kirken på dens jødiske røtter og arbeide mot antisemittisme.

I Israel og de Palestinske områdene driver Israelsmisjonen også et mangfoldig arbeid.

Caspari Center er et studie- og ressurscenter for den messianske bevegelsen i landet, med fokus på lederutvikling, disippeltrening og forskning.

Machaseh er en frivillig organisasjon med en sosial profil. Navnet betyr tilflukt, og fungerer som nettopp dét for mennesker som har opplevd ulike former for overgrep, og som faller utenfor alle andre sosiale institusjoner. I Haifa støtter

vi Ebeneserhjemmet, som er et hjem for eldre og pleietrengende, både holocaust-overlevende og andre. I tillegg har vi den messianske menigheten Beit Eliahu, hvor Samuel Aweida er pastor.

I Tel Aviv er Immanuelkirken som et landemerke hvor kirkespiret med det vakre korset på toppen er synlig på lang avstand. I tillegg til den internasjonale menigheten som samles her hver lørdag, er tusenvis av israelere innom i løpet av året.

Sist, men ikke minst er forsoningsprosjektet BridgeBuilders viktig for Israelsmisjonen. Her møtes jesustroende jøder, kristne palestinere og nordmenn til et meningsfylt fellesskap på tross av fysiske og mentale barrierer.

Israelsmisjonen slutter seg til Paulus sitt ord:

For jeg skammer meg ikke over evangeliet. Det er en Guds kraft til frelse for hver den som tror, jøde først og så greker.

(Rom. 1.16)

Nytt fra Idd menighet

Flotte konfirmanter

Årets konfirmasjons-gudstjenester er unnagjort med 53 flotte konfirmanter i fokus! Idd menighet gratulerer de unge og deres familier! I 2016 blir konfirmasjonssøndagene i Idd kirke 8. og 15. mai (med 7.mai som ekstradag dersom det er nødvendig å ha fem gudstjenester).

Barnekor-musikal

Lørdag 26. mai presenterte Idd barnekor minimusikalen «Historien om Moses» på menighetshuset Karlsholm. Med friske sanger og flotte kulisser gav barna tilhørerne et sterkt innblikk i den spennende historien fra det gamle testamentet. Til høsten fortsetter barnekoret med de faste øvelsene annenhver onsdag, og med anledning til å bli med på felles middag før øvelsene. Gamle og nye sangere er hjertelig velkommen!

Storfint besøk

Torsdag 27/8 kommer tidligere NRK-korrespondent Einar Lunde på besøk i Mannsgruppa. Einar Lunde var den første norske journalisten som møtte Nelson Mandela etter frigivelsen fra Robben Island, og han ledet også folkefesten i Oslo da Mandela fikk Nobels Fredspris i 1993, for kampen mot Apartheid. På Mannsgruppa på Karlsholm i august vil Einar Lunde kásere over temaet «Våge – Ville – Vinne». Samlingen starter kl 18.00 og denne gangen er også kvinnene hjertelig velkommen.

Pilegrimsvandring

I løpet av 2016 skal pilegrimsleden gjennom Halden kommune gjøres ferdig. Leden vil gå fra Holtet via Berby til Idd kirke og deretter gjennom festningen til Immanuelkirken.

[Fortsetter på side 14]

GRIMSRUD
- en del av GGgruppen

INDUSTRIOMRÅDER • BOLIGFELT • VA-ANLEGG • BYGG
UTOMHUSANLEGG • SAMFERDSEL • SPESIELLE ANLEGGSSARBEIDER

Tlf 69 21 64 20
www.leifgrimsrud.no

Riis Elektro AS

Helhetlige løsninger innen
elektro til private og bedrifter

Walkers gate 14, 1771 Halden
Tlf. 69 18 15 75
www.riiselektro.no

**HALDEN
TANNHELSESENTER AS**

Storgata 15 – 1776 Halden
Tlf 69 17 51 52
haldentannhelsesenter.no

**Kjell
Harlem
Gravemaskiner a.s**

Holmbo, Iddeveien 316
1765 Halden
Telefon 69 19 33 35
E-mail: post@khg.no

**Marthinussen
MUSIKK AS**
Pianostemmer/
tekniker
Prestegårdsveien 1,
1791 Tistedal
Tlf 91 36 02 45
sverre@
marthinussenmusikk.no
www.martinussenmusikk.no

BIA REGNSKAPSLAG
BERG IDD & AREMARK

Vi er spesialister på landbruksregnskap,
men i vår kundeporteføje har vi også
aksjeselskaper, enkeltmannsforetak, ANS,
DA, Samdrifter og Frivillige organisasjoner.

Rødsveien 46 – 1781 Halden
Tlf 69 19 07 50
www.biaregnskapslag.no

Fra skog til bygg
Stangeskovene
TISTEDAL | TLF 69 19 08 00 | www.stangeskovene.no

Förlie
ETABLERT 1861
Gaven som gleder
Storgata 3, Sydsiden
Tlf 69 18 20 33

**LIE
HANDELS-
GARTNERI**

v/Odde Bru
Tlf. 69 18 00 20
Mandag–fredag 10–18
Lørdag 10–16
Søndag stengt

JARNA
BILLINGTON
Tlf 69 17 24 20

MEMORIUM

- Salg av gravstein
- Oppussing og fornyelse av skrift og ornament
- Bolting av gravstein/sokkel
- Selvvanningskasser/bedplater/rammer

Vegard Rein
454 56 266

Steinar Svenberg
909 90 336

Nytt fra Idd menighet

[Fortsettelse fra side 13]

Deretter vil leden fortsette til Rød herregård forbi Remmen og Billebakken til Berg kirke, og så videre mot Ingedal kirke. Lørdag 26/9 blir det anledning til å oppleve deler av denne leden sammen med byens to Historielag, Foreningen Haldens Minder og Kirken. To pilegrimsvandring starter samtidig fra Idd og Berg kirke og møtes i Immanuelskirken. Underveis blir det flere stasjoner der ulike sider ved pilegrims-tradisjonen blir belyst. I Immanuelskirken blir det servering av pilegrimssuppe og en kort pilegrimssamling der bl.a Anne-Sophie Hygen fra Østfold Fylkeskommune vil delta.

Menighetstur

Menighetens høstsemester starter med tur til Eivindsætre på Aspedammen 23/8. Det blir familiegudstjeneste ved sokneprest Reidar Finsådal. Etter gudstjenesten blir det leker og grilling. Ta med grillmat.

Pilegrimsvandring lørdag 20. juni

I forbindelse med 350-årsjubileumet inviterer menighetene til en byvandring lørdag 20. juni der vi blir kjent med noen av byens mange menigheter.

AV KJELL HALVARD FLØ

Pilegrimsvandringen starter kl. 13.30 og på trappa til Immanuelskirken får høre litt om hvordan situasjonen var for 350 år siden for byen og kirkene.

Deretter legger vi ut på vandring i en liten pilegrimsreise og er innom Frikirken, Betel, Metodistkirken, Den katolske kirke og ender til slutt utenfor Frelsesarmeens lokale. På hvert sted vil vi kunne oppleve en kort presentasjon som forteller

noe om de ulike menighetenes særpreg og historie. Det finnes mange flere menigheter i Halden, men vi har gjort et utvalg denne gangen for å komme i mål i løpet av et par timer. I løpet av denne tiden vil vi lære noe om byen vår, om menighetene, og menneskene som har formet vår byhistorie.

Vi håper mange vil benytte anledningen til å bli med!

Hilsen fra kirkens jubileumskomité ved Kjell Halvard Flø.

Pilegrimsvandring i september

I samarbeid med Østfold Fylkeskommune og Halden kommune har en gruppe fra de 3 historielagene i Halden, samt sogneprestene i Berg, Idd og Halden menigheter besluttet å arrangere en pilegrimsvandring lørdag 26. september.

AV ARILD FABIAN STANG

Det er lagt opp til at en gruppe skal gå fra Berg kirke til Immanuelskirken og en annen gruppe fra Idd kirke, også til Immanuelskirken. Begge strekninger er omtrent like lange og stipulert til å ta omkring 2 timer. Vandringene vil starte kl 12.00.

Når man kommer frem til Immanuelskirken vil det bli servert mineralvann og et krus suppe. Alle vil deretter samles inne i kirken for lystenning og meditasjon. Anne Sofie Hygen fra fylkeskommunen vil orientere om pilegrimsveien(e) gjennom Østfold og sogneprest Jan B. Lystad vil holde en kort andakt,

eller muligens en variant av «tidebønner».

Arrangørgruppen vil på forhånd få trykket en brosjyre om denne vandringen.

Bakgrunnen for arrangementet er at hele pilegrimsleden skal gås opp, ryddes og forsynes med en tydelig merking. Historielagene i Halden har påtatt seg dette arbeidet gjennom vår kommune. Omkostningene dekkes av henholdsvis Østfold Fylkeskommune og Halden kommune.

Pilegrimsvandringen 26. september kan betraktes som åpning av leden gjennom vår kommune.

AV ARILD STANG

Liv London

Jødisk mat på norske fat

– en kulturhistorisk kokebok

FORLAGET PRESS, 2009

Forlaget skriver på bokens bakside:

«For jøder har samlingen rundt måltidet og den tradisjonsrike maten en sterk kulturbærende betydning. Slik har det vært i uminnelige tider, og like sentralt står denne tradisjonen for jøder i Norge i dag.

I Jødisk mat på norske fat har Liv London samlet de beste oppskriftene fra de norske jødernes mattradisjoner og mat-sikker, som har gått i arv ned gjennom slektsleddene. Til rettene er knyttet historier fra forskjellige verdenshjørner, og oppskriftene ender alle her i Norge, hvor de er blitt en del av det norsk-jødiske kjøkken. Dette er en kulturhistorisk kokebok, som følger det jødiske årets høytider, og som gjennom maten og måltidet vitner om de norske jødernes rike kulturhistorie.»

Jeg hadde en god jødisk venn, som hadde med seg boken som gave høsten 2009. Lenge hadde jeg den liggende på nattbordet, idet den ofte utgjorde en interessant sengelektyre. Her fikk jeg for første gang et dypere innblikk i jødernes påskefeiring. På matkulturdagen i forbindelse med åpningen av Jødisk Museum i Oslo i 2008, strømmet hundrevis av mennesker til museet for å smake på jødiske delikatesser. Jeg har selv ved flere anledninger brukt bokens oppskrifter og laget riktig kosher-mat. De har gitt meg nye kulinariske opplevelser, og jeg vil gjerne anbefale flest mulig å forsøke det samme!

200 sider, mange vakre fotos. ISBN 978.82.754.355-2

**Lesefrukt
til ettertanke**
ved Trond Enger

Jeg tror at døden kan bringe nærmere det som i livet var adskilt.

André Gide
fransk forfatter (1869–1951)

Det daglige arbeide er ikke utenfor vårt kristenliv, men skal være et stykke kristenliv.

Jens Jonas Elstrand Jansen
norsk prest 1844–1912

BERG SPAREBANK
Lokalbanken ved din side

Tlf. 69 19 60 00 – Fax 69 19 60 01
www.berg-sparebank.no

HVORDAN HAR DU DET egentlig?

Kirkens SOS 815 33 300
ET MENNESKE Å SNAKKE MED NÅR LIVET ER SOM VERST

Directa
Regnskap – Økonomi Rådgivning

Skjebergveien 200,
1743 Klavestadhaugen
Tlf. 69 10 26 60
www.directa.no

DEKK FOR ALLE BEHOV!

Halden Dekk A/S
Krivsovn. 4, 1788 Berg
Tlf. 69 19 55 75

Bursdager årsmøter minnestunder

Tlf 69 17 55 55 eller 901 69 601

Fabian restaurant
Torvet 5,
1767 Halden

Kvalitets-trykksaker

O'K TRYKK
Fiskebrygga
Tlf 69 17 81 50

Thon Hotel Halden
Langrygga 1, 1767 Halden
Tlf 69 21 33 00
www.thonhotels.no/halden

OPEL

Glenne Bil AS
Båstadlundveien 6
Postboks 2073, Brødløs
1760 Halden
Tlf 69 21 10 50
www.glennebil.no

ØSTFOLDKØRN

avdeling Halden
Sauøya
Tlf 69 18 18 19
Mottak bygg, havre, hvete, rug og oljefrø.
Leierens og beising av såkorn

ELEKTRIKER Tjenesten

Vi leverer alt fra stikkontakter til store prosjekter som skoler, borettslag og nybygg.

Tlf 69 17 71 00
www.elektrikertjenesten.no

FABIAN
restaurant og pannekakeri

Berg kirke

Rokke kirke

Immanuels kirke

Asak kirke

Tistedal kirke

Idd kirke

Prestebakke kirke

Enningdalen kirke

Søndag 7. juni
 2. søndag i treenighetstiden.
TISTEDAL KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogne-
 prest Kjell Halvard Flø. Dåp.
 Nattverd.
PRESTEBAKKE KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved kapellan
 Martin Lund. Dåp.
IMMANUELS KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Jan Lystad.
ROKKE KIRKE KL. 13.00
 Konfirmasjonsgudstje-
 neste ved sogneprest Halvor
 Gregersen og menighets-
 pedagog Johannes W.
 Halvorsen.

Søndag 14. juni
 3. søndag i treenighetstiden
ASAK KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved kapellan
 Martin Lund. Dåp. Nattverd.
IDD KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogne-
 prest Kjell Halvard Flø. Dåp.
 Nattverd.
IMMANUELS KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Halvor Gregersen.
BERG KIRKE K.11.00
 Blomstergudstjeneste ved
 sogneprest Kristin K. Bakkevig

Markering av «Villblomstens
 dag» med blomstervandring
 guidet av Marit Eriksen.
 Oppstart fra kirken kl.10.00.

Søndag 21. juni
 4. søndag i treenighetstiden
ASAK KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Kjell Halvard Flø. Nattverd.
TISTEDAL KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Reidar Finsådal. Nattverd.
S. ENNINGDALEN KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved kapellan
 Martin Lund.
IMMANUELS KIRKE KL. 11.00
 Metodistkirkens årskonferanse.

BERG KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Kristin Bakkevig.
ROKKE KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Jan Lystad.

Søndag 28. juni
 5. søndag i treenighetstiden
HALDEN TORG KL. 11.00
 Felleskirkelig sanggudstje-
 neste.

Søndag 5. juli
 Aposteldagen:
ASAK KIRKE KL. 10.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Reidar Finsådal. Nattverd.

IDD KIRKE KL. 10.00:
 Gudstjeneste ved kapellan
 Martin Lund. Dåp. Nattverd.
IMMANUELS KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Kristin Bakkevig.

Søndag 12. juli
 7. søndag i treenighetstiden:
TISTEDAL KIRKE KL. 10.00
 Felleskirkelig gudstjeneste
 ved kapellan Martin Lund.
 Nattverd.
ROKKE KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Jan Lystad.

Søndag 19. juli
 8. søndag i treenighetstiden
ASAK KIRKE KL. 10.00
 Gudstjeneste ved kapellan
 Martin Lund. Dåp. Nattverd.
BERG KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Kristin Bakkevig.

Søndag 26. juli
 9. søndag i treenighetstiden:
IDD KIRKE KL. 10.00.
 Gudstjeneste ved sogne-
 prest Kjell Halvard Flø. Dåp.
 Nattverd.
IMMANUEL KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Halvor Gregersen.

Onsdag 29. juli
 Olsok
ELGÅFOSSEN KL. 18.00
 Friluftsgudstjeneste ved sog-
 neprest Kjell Halvard Flø.

Søndag 2. august
 10. søndag i treenighetstiden
ASAK KIRKE KL. 10.00
 Gudstjeneste ved sogne-
 prest Kjell Halvard Flø. Dåp.
 Nattverd.
ROKKE KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Halvor Gregersen.

Søndag 9. august
 11. søndag i treenighetstiden
TISTEDAL KIRKE KL. 10.00
 Felleskirkelig gudstjeneste ved
 sogneprest Kjell Halvard Flø.
 Nattverd.
IDD KIRKE KL. 10.00
 Gudstjeneste ved sokneprest
 Reidar Finsådal. Dåp. Nattverd.
IMMANUELS KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Jan Boye Lystad.

Søndag 16. august
 12. søndag i treenighetstiden
ASAK KIRKE KL. 10.00
 Gudstjeneste ved sogne-
 prest Kjell Halvard Flø. Dåp.
 Nattverd.
S. ENNINGDALEN KIRKE KL. 10.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Reidar Finsådal. Nattverd.

BERG KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Halvor Gregersen.
ROKKE KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Jan Lystad.

Søndag 23. august
 13. søndag i treenighetstiden
TISTEDAL KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved kapellan
 Martin Lund. Nattverd.
EIVINDSÆTRE KL. 11.00
 Samlingsgudstjeneste ved
 sogneprest Reidar Finsådal

IMMANUELS KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Jan B. Lystad.
BERG KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Kristin Bakkevig.

Søndag 30. august
 Vingårdsøndag
ASAK KIRKE KL. 18.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Reidar Finsådal. Nattverd
TISTEDAL KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Kjell Halvard Flø. Konfirmant-
 presentasjon.

IDD KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Martin Lund. Dåp. Nattverd.
PRESTEBAKKE KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Reidar Finsådal. Konfirmant-
 presentasjon.
IMMANUELS KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Halvor Gregersen. Samarbeid
 med Kirkens Bymisjon.

BERG KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogne-
 prest Kristin Bakkevig og
 menighetspedagog Johannes
 W. Halvorsen. Konfirmant-
 presentasjon.
ROKKE KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Jan B. Lystad.

Søndag 6. september
 15. søndag i treenighetstiden
ASAK KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved kapellan
 Martin Lund. Konfirmant-
 presentasjon.
IDD KIRKE KL. 18.00.
 Gudstjeneste ved kapellan
 Martin Lund. Konfirmant-
 presentasjon.
IMMANUELS KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Jan B. Lystad og menighets-
 pedagog Johannes W.
 Halvorsen. Konfirmant-
 presentasjon.

Søndag 13. september
 16. søndag i treenighetstiden
S. ENNINGDALEN KIRKE KL. 11.00
 1-2-3-gudstjeneste ved kateket
 Ragna Ristesund Hult.
IMMANUELS KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved vikar
BERG KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Kristin Bakkevig.
ROKKE KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Halvor Gregersen. Konfirmant-
 presentasjon.

Søndag 20. september
 17. søndag i treenighetstiden
TISTEDAL KIRKE KL. 11.00
 Jubileumsgudstjeneste i
 forbindelse med Tistedal kirke
 150 år. Nattverd.
IMMANUELS KIRKE KL. 11.00
 Høsttakke- og 1-2-3 guds-
 tjeneste. Sogneprest Halvor
 Gregersen og kateket Ragna
 R. Hult. Barnekoret deltar.
BERG KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Kristin K. Bakkevig 50-års-
 konfirmanter spesielt invitert

Søndag 27. september
 18. søndag i treenighetstiden
ASAK KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogne-
 prest Kjell Halvard Flø. Dåp.
 Nattverd.

IDD KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Reidar Finsådal. Dåp. Nattverd.
 50 års konfirmanter.
IMMANUELS KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Halvor Gregersen.
BERG KIRKE KL. 11.00
 Gudstjeneste ved sogneprest
 Kristin Bakkevig.
ROKKE KIRKE KL. 11.00
 1-2-3 gudstjeneste ved
 sogneprest Jan B. Lystad
 og trosopplærer Bjørn Tore
 Andersen.

Velkommen til kirkene i
 Halden denne sommeren!

Nytt fra Tistedal menighet

Grenserittgudstjeneste
 Fjorårets suksess
 gjentas og vi arrangerer
 fredag 31. juli kl. 18.30
 «Grenserittgudstjeneste
 på Braadland på
 Fredriksten festning.
 Det blir foredrag, sang,
 musikk og andakt. Vi
 håper på en fin kvelds-
 stund til ettertanke og
 oppladning til lørdagens
 Grenseritt.

Konfirmanter 2016
 Antall konfirmanter er
 i vekst og det er pr nå inn-
 meldt 16 konfirmanter til
 undervisningen til høsten.
 Vi ønsker flere velkommen
 og tar i mot innmelding
 gjennom hele sommeren
 gjennom bruk av
halden.kirken.no

**Valg av nytt
 menighetsråd**
 Det har vært krevende
 å få tilstrekkelig antall
 personer til å stille til valg.
 Vi har nå tilstrekkelig med
 kandidater slik at vi kan
 gå til valg av nytt menig-
 hetsråd i menigheten.
 Det er vi veldig glade og
 taknemlige for.

Kirken er 150 år
 Tistedal kirke ble bygd på
 ren dugnad av arbeidene
 som jobbet primært
 på Spinneriet og langs
 fossen. I år er kirken
 150 år og det skal vi
 markere med en skikke-
 lig god jubileumsfeiring.
 Helgen 19/9 og 20/9 blir
 det utendørs vandring,
 seminarer, foredrag og
 jubileumsgudstjeneste.
 Vi har vært så heldige å
 få Roger Prang til å holde
 et foredrag om arbeider-
 livet på Fossen og
 Kokkehaugen. Prang har
 blant annet skrevet boken
 «Kokkehaugen. Mellom
 herregård og spinnesal»
 hvor han skildrer lokal-
 historie på ekte vis.

Vi får besøk av biskop
 Atle Sommerfelt og det er
 invitert representanter fra
 både næringsliv, politikere,
 kommuneledelse, øvrige
 menigheter i byen og
 lokalbefolkningen.

Helgen blir
 avsluttet med en
 Jubileumsgudstjeneste
 søndag med påfølgende
 kirkekafe på Pella.
 Vi tror og håper på
 en uforglemmelig og
 innholdsrik helg.

Slekters gang

DØPTE
Asak kirke:
 Ruth Elise Henriksen
 Sanderød
 Yrja Laksholm Breistrand
 Lisa Jenssen
 Synne Marie Jenssen
 Celine Bø Andersen
 Andreas Mathisen
 Isac Emilian Palm Volden
 Kristoffer Staal
 Even Nicolai Bjørke
 Mattis Lorentsen Engh
 Sven Mio Isaksen
 Adrian Lindgren Brynildsen

Idd kirke:
 Helene Gangstad Ødegaard
 Sophia Engebretsen Thon
 Leja Svendsen
 Håkon Matheo Johansen
 Sondre Wiig
 Philip Elias Berger

Tistedal kirke:
 Emma Helene Ombustvedt
 Nordby
 Signe Ulseth
 Ida Eline Syverstad
 Emina Saue Brynildsen
 Ida Sofie Sandberg
 Rødsmoen
 Odin Andreas Hansesætre

Prestebakke kirke:
 Oleah Amalie Engebretsen
 Madelen Louise Fjellheim
 Milla Viktoria Seppola-
 Hansen
 Sebastian Olsen

S.Enningdalen kirke:
 Aron Lauritzen Golden

Berg kirke:
 Luna Alice Hammer
 Nikoline Jenny Solberg
 Thea Torply Fagerbakk

Nicole Jonassen
 Raket Bakkevig Hillesund
 Hedda Berg Ingerø
 Sofia Isabell Karlsen
 Magnussen
 Evine Ferstad Lindblad
 Trond Oskar Akselsen
 Max Skjelin Kraft
 Kim André Hansen
 Marius Liland Amundsen

Rokke kirke:
 Sander Vold-Simensen
 Immanuels kirke:
 Lydia Kristine Halvorsen
 Ulrik Leander Kråkø
 Evensen
 Ole Mathias Otterstad
 Knudsen
 Trond Martin Karlsen
 Gustav Fange Bjørneby

VIED
Tistedal kirke:
 Ann Helen Eknas
 og Didrik Bakken

Rokke kirke:
 Linda Therese Feddersen
 og Erik Amundsen
Idd kirke:
 Cathrine Larsen og
 Svein Olav Signebøen

DØDE:
Asak kirke:
 Kari Bjørg Josefsen
 Inger Lise Halvorsen
 John Henry Svarød
 Bjørn Adolf Larsen
 Nils Alfred Pedersen
 John Erlend Mosbye
 Ole Josef Suther
 Jan Erik Jansen
 Gunnar Vegstein
 Tor Leonard Brodin
 Terje Runar Eriksen
 Bjørn Helmer Thorsen

Idd kirke:
 Solveig Rosenberg
 Ågot Marie Albinson
 Ingjerd Signebøen
 Inger Margoth Synnøve
 Pettersen

Unni Lunde
 May-Liss Holmberg
 Hansen
 Ragna Sommer
 Ruth Aslaug Bakken
 Hilde Røed
 Jan Thorbjørn Andersen
 Peder Lund
 Peder Aunevik
 Gunnar Eng
 Arne Taalesen

Prestebakke kirke:
 Marit Buer Magnussen

Berg kirke:
 Liv Aud Fosshheim
 Jorunn Johnsen
 Bjørg Nomell
 Margot Nygård Olsen
 Egil Frank Larsen
 Bjørn Harry Rosell
 Bjørn Tommy Øyen
 Carl Martin Garder
 Kåre Sigvart Andersen

Tistedal kirke:
 Hjørdis Nohr

Anne-Kristine Mæreid
 Berit Johanne Kristiansen
 Egil Thorbjørn Svendsen
 Odd Selmer Moen
 Kjell Arvid Nærby

Os kapell:
 Annemarie Glomsrød
 Astrid Emelie Kristiansen
 Karin Nilsson
 Anne-Britt Arnesen
 Kitty Gevarda Jahren
 Gerd Irene Gresholdt
 Inger Johanne Andersen
 Ragna Sidsel Arvidsen
 Edel Irene Nilsen
 Reidun Fredriksen
 Reidun Nordrum
 Reidun Augusta Lie Hansen
 Aase Kathrine Elisabeth
 Læg Reid
 Lajla Tatjana Lie
 Gerd Magdalene Gustavsen
 Gunvor Kari Bakkevig
 Marry Aslaug Malmgren
 Sonja Rebekka Karlsen
 Gunvor Helene Hansen
 Arne Viktor Nielsen

Magne Olvar Arntsens
 Asbjørn Jacobsen
 Thor Aksel Lund
 Harding Harrisdleff
 Kjell Robert Karlson
 Fredrik Nilsen Næss
 Arnold Johansen
 Leif Schølin
 Thor Arne Saksæter
 Ulf Nygaard
 Odd Egil Bothner
 Thor-Fredrik Hjorth
 Jan Wilhelm Olsen
 Oddvar Jakstad
 Roy Jansen
 Kristian Heide
 Jan Erik Johansen
 Ole Martin Asbjørnsen
 Jan Engerdahl
 Einar Bertelson Aksnes
 Egil Hansen
 Trygve Willy Hansen
 Kjell Peder Kristensen
 Emmanuel Egesi
 Knut Emanuel Nilsen
 Andre Valentin
 Amundsen

Den norske kirke i Halden

Os Allé 13, 1777 Halden
fellesraadet@kirkenshus.halden.no
Kontor for kirkevergen, alle menighetene og kirkene i Halden.
Ekspedisjonstid 10.00–14.00
tirsdag–fredag, (mandag stengt)
Telefon 69 17 95 30
Fax 69 17 95 31

Kirkevergens kontor:

Kirkeverge Jan Ivar Andreassen
906 59 492 / 69 17 95 42
Administrasjonsleder
Torild Hauge
924 08 791 / 69 17 95 40
Driftsleder kirkegård
Knut Skram
913 93 921

Idd menighetskontor:

Daglig leder Ingunn Holmberg
995 07 913 / 69 17 95 65

Kirkelig undervisning:

Menighetspedagog
Iselin Andersen Gjøstøl
415 80 269/69 17 95 69
Menighetspedagog
Johannes W. Halvorsen
941 71 465/69 17 95 66
Kateket/trosopplærer
Ragna Ristesund Hult
934 91 954/69 17 95 67

Diakoni:

Diakon Hilde Finsådal
951 06 257/69 17 95 54
Menighetspedagog
Iselin Andersen Gjøstøl
415 80 269/69 17 95 69

Berg kirke:

Sogneprest Kristin K. Bakkevig
482 69 054/69 17 95 51
Kantor Sevinj Mirzayeva
994 00 894/69 17 95 64
Driftsleder Knut Skram
913 93 921

Immanuels kirke:

Sogneprest Jan B. Lystad
412 05 130/69 17 95 62
Kantor Marie Håkensen
467 81 696
Kantor Sevinj Mirzayeva
994 00 894/69 17 95 64
Kirketjener Øystein Jansen
902 89 122
Kirketjener Ole Johannes Ulseth
936 47 397

Rokke kirke:

Sogneprest Halvor Gregersen
905 50 329/69 17 95 52
Organist Jan Erik Norheim
918 68 861
Kirketjener Morten Lager
907 53 131

Asak kirke:

Sogneprest Kjell Halvard Flø
917 06 068/69 17 95 50
Kapellan Martin Lund
970 62 446/69 17 95 68
Kantor Rana Ahmadova
486 03 807
Kirketjener
Ole Johannes Solberg
954 64 621

Idd kirke:

Sogneprest Reidar Finsådal
901 32 327/69 17 95 60
Kapellan Martin Lund
970 62 446/69 17 95 68
Organist Knut Ronald Haugen
917 10 691
Kirketjener Karin W. Hansen
915 66 037

Prestebakke kirke:

Sogneprest Reidar Finsådal
901 32 327/69 17 95 60
Organist Pål Espen Haugen
906 50 619
Kirketjener Svein de Flon
481 85 940

Tistedal kirke:

Sogneprest Kjell Halvard Flø
917 06 068/69 17 95 50
Kantor Rana Ahmadova
486 03 807
Kirketjener Venche Solberg
907 89 361

Dette har betydd noe for meg

Mette Wågås

Oppvekstår preger mer enn en forstår underveis. Å vokse opp i et hjem der kristendom og misjon stod sentralt, ja hørte sammen, var skjellsettende. Både mor og far var aktive, i lokalmiljøet og videre. Hjemme var det besøk av misjonærer med førstehåndskunnskap fra «misjonsmarken». Det ble spennende, engasjerende opplevelser. Det var til og med besøk av en afrikaner i bygda – lenge, lenge siden det..

Livet med familie og egne barn, har helt naturlig hatt misjon som en viktig dimensjon; leirliv, foreningsarbeid og mer.

I en brytningstid der en kan se helt annerledes på kultur og

religion, vil mange i dag stille spørsmål i forhold til det å drive misjon...

Men i Norge og på verdensbasis slås fast at misjon er en viktig del av kirkens arbeid. «Misjon er kirkens vesen», sa biskop Helga Haugland Byfuglien da hun besøkte misjonærer nylig.

En grunnleggende teologisk begrunnelse for misjon i Kirken vår er blitt tydeligere gjennom vedtak på Kirkemøtet de senere årene; å stå sammen om en helhetlig misjonsforståelse. I dåpsliturgien heter det: «Gjennom dåpen setter Gud oss inn i sin verdensvide kirke og gir oss del i Jesu kall og

oppdrag». Vi blir døpt til selv å ta del i oppdraget som er gitt i misjonsbefalingen (Matt. 28). Som kristne har vi en identitet som personer som er sendt!

Altså, dette som synes å ha betydd så mye gjennom livet, er vel verdt å satse videre på. Misjon er ikke noe som dør ut med oss gamle i misjonsforeningene.

Misjonsbegrepet blankpusses og trenger nye generasjoner, mennesker i alle aldre, som ser muligheter til å gå med oppdraget fra sør mot nord, fra øst mot vest. Og omvendt. Arbeidet trenger nye metoder. Nye former og fasonger, blir viktig.

Vi skal med frimodighet se oss

selv som en del av Guds Misjon, i enhver sammenheng. Vi er Kristi kropp (1. Kor. 12); utgjør Jesu munn, Hans hender, Hans føtter på jorden. Det betyr at Jesus virker gjennom oss for å utbre sitt rike. Det er mye å gjøre, lokalt og globalt!! «Som Far har sendt meg, sender jeg dere», sa Jesus (Joh. 20.21). Og, han trenger engasjement og iver..

Dette betyr fortsatt mye..

Ordet er ditt

Gerd-Berit Odberg

Det er vår utenfor vinduene når dette skrives. Denne årstiden gjør det lett å tro på en allmektig Gud. Alt som dukker opp fra jorden og de nakne kvistene som nå er innhyllt i et lysegrønt slør, skaper undring og glede.

Samtidig leser vi i avisene og ser på TV hvordan det er store naturkatastrofer og krig rundt i verden. Unge jenter i Nigeria kidnappes, mange mennesker må rømme fra krig og forsøker å komme til et sikkert sted. Jordskjelv eller vulkanutbrudd fører med seg død og ødeleggelse. «Hvor er du Gud?» er nok en bønn mange sender opp i disse dager.

Samtidig ser vi folks vilje til å hjelpe. Organisasjonene står i kø i Nepal – men det er vanskelig å komme inn i landet på grunn av at de enkle veiene og flyplassen er skadet.

Men så har vi Syria. Mange vil hjelpe der også men hjelpearbeidere kan ikke komme inn fordi det er krig. Det blir så meningsløst at mennesker skal drepe hverandre og utslette alt som er bygd.

Er vi da helt alene på denne kloden – overgitt til naturens krefter og ondskaper mennesker kan utføre? Hvor finnes du Gud?

Malala har vært her i vårt land og vist hva en ung jente kan bety for endring. Hun bruker sine evner og krefter på at det skal bli rettferdighet for kvinner og menn. Mange har nok lest boken som beskriver hennes oppvekst.

Enkelt menneskers kamp og vilje kan skape gode prosesser og gi håp og kraft til å stå i viktige kamper – ikke med våpen men med ord, klokskap og kjærlighet til sine medmennesker. Vi er en

del av Guds skaperverk og han har lagt ned i oss muligheter til å bety noe for andre.

Malala skriver varmt om sin far som har gitt henne mot og styrke til å stå på for sine verdier. Hun forteller at han alltid har et dikt av Martin Niemöller (tysk prest) med seg i lommen.

Diktet ble skrevet i en annen del av verden enn der far til Malala bor – og i en annen tid. Det var ikke IS og Taliban som var fienden da han skrev, men nazismen.

«Først tok de kommunistene, men jeg brydde meg ikke for jeg var ikke kommunist.

Så tok de fagforeningsfolkene, men jeg brydde meg ikke for jeg var ikke fagforeningsmann.

Så tok de jødene, men jeg brydde meg ikke for jeg var ikke jøde.

Til slutt tok de meg, men da var den ingen igjen til å bry seg..»

Gud har ved Kristus vist at han bryr seg om oss mennesker. Jeg ser fortsatt ut på Guds skaperverk Det er fantastisk. Vi må ta Fadervår og velsignelsen med i hverdagen. Det gir trygghet om Guds tilstedelse i verden.

La oss ha blick for medmennesker som trenger et oppmuntrende ord og praktisk hjelp både de vi møter fysisk og de som trenger hjelp i andre deler av verden.

<p>Bryllup – Dåp – Konfirmasjon Jubileer – Minnestunder</p> <p>Naturligvis bruker vi hvite duker og hvite tøyservietter til livets store anledninger! Vi serverer aldri annet enn hjemmelaget mat.</p> <p>Tlf. 69 17 52 32 – hele året rundt.</p> <p>Fredriksten Kro</p>	<p>Bakkens Auto A/S AUTORISERT VERKSTED Periodisk kjøretøykontroll Service, oppretting, lakkering Tlf. 69 19 61 80 Fax 69 19 61 09 Kleppervn. 1793 Tistedal</p>	<p>HALDEN TAXI</p> <p>TLF. 69 21 32 00</p>	<p>BANDA</p> <p>Gerd Holm's Eff. AS Bandagisten Hilde Fosdahl Storgt. 10 ved Berg Sparebank Tlf. 69 18 12 88</p> <p>GODKJENT LEVERANDØR AV HELSE- OG SYKEARTIKLER</p>	<p>Comfort Rørleggeren i nærheten</p> <p>F. JØRGENSEN AS Tlf 69 17 86 14 www.f-jorgensen.no</p>	
<p>Kynningsrud</p> <p>www.kynningsrud.no</p>	<p>Wave</p> <p>BÅT-HOLM AS Vi satser på service</p>	<p>DATASERVICE .NET</p> <p>Når det gjelder IT og økonomi</p> <p>REGNSKAPS-SERVICE</p>	<p>KIWI minipris BRØDLØS</p> <p>Tlf 69 17 20 37</p>	<p>GULLSMED</p> <p>Ottar Linde-Nielsen als</p> <p>Tlf 69 17 60 62</p>	<p>LINDHAUGEN MASKINENTRENER & ANLEGGSGARTNERFIRMA</p> <p>Løkkevikveien 3, 1747 Skjeberg Tlf 69 18 76 00 www.lindhaugen.no</p> <p>Din samarbeidspartner på grunnarbeider og grøntanlegg</p>